...НУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫТ — 45-дахи жэлээ гарана.

...УРЯАД ҮНЭН

...Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 110 (11708)
1968 оной майн 12, воскресени
сэн 2 мүнгэн

...ТАБАН ЖЭЛЫЕ — БОЛЗОРҺОО УРИД!

...СХЭЛШЭД ҮГЭДӨӨ ХҮРЭНЭ

...энде бүхы колхозоо... үриһөө дунда зэргээр ...рамм һү һаахабди, та... түсэбэй һүүлшын жэл ... үнеэн бүриһөө 3 ...рамм һү һаахын ту...ди» гэжэ Тельманэй ...олхозой һаалишад ай... ...хы малшадые социа... ...дэ уряалаа.

Мүнөө колхозой һаалишад эрхимээр ажаллажа байна. Жэлэй түрүүшын хахадта бүхыдөө 5200 центнер һү гүрэндөө худалдаха аад, үнгэрһэн дүрбэ һара соо 4000 гаран центнер һү тушаагаа. Нёдондоной энэ үеынхитэй сасуулхада һү һааляа арбаад шахуу процентээр дээшэлүүлээ.

Колхоз соогоо һүтэйн фермынхид эрхимлэжэ, артелиин правлениин, парткомой дамжуулгын Улаан туг абанхай. Эндэхи түрүү һаалишад Б. Дондоков, Г. Балданова, Ж. Нимаева гэгшэд һү һааха хахад жэлэй даабари болзорһоонь урид дүүргээд, мүрысөөндэ эрхилжэ ябанхай.

А. АФАНАСЬЕВ.
Сэлэнгын аймаг.

ОЛЗО ЕХЭТЭЙГЭЭР

...ллектив жэлэй эхин... эршэмтэй шангаар ...абан жэлэй гурбадахи ...эб амжалтатайгаар ...байна.

...эй түсэбые болзор...үүргэхэ гэһэн социа...дэ оролсоходоо, ажа... дээшэлүүлхэ, дааба... ехэ цемент үйлэд... олзо оруулха гэжэ ...й хараалһан юм. Хүдэлмэришэд хэлэһэн үгэдөө хүрэмөөр ажаллана.

Дүрбэ һарын түсэбһөө гадуур 5000 тонно цемент үйлэдбэрилэгдөө. Даабариһаа гадуур 400 мянган түхэригэй продукци худалдагдаа, 68 мянган түхэригэй олзо доход оруулагдаа. Энэ һайн үрэ дүн гэшэ. Имэ үрэ дүн туйлахын тула хүсэ шадал, анхарал оролдолго гаргагдаа.

Түрүүшын кварталай туршада амжалта туйлаһан манай коллектив Барилгын материалнуудай промышленностиин министерствын болон профсоюзай ЦК-гай дамжуулгын Улаан тугта, 1-дэхи мүнгэн шанда хүртэһэн байна.

Туйлаһан амжалтаяа арьбадхаха, абаһан уялгаяа бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө бүхы хүдэлмэришэднай оролдоно.

Ю. ВАРДАШКИН.
Тимлюгэй цементын заводой түсэблэлгын таһагай начальник.

...ТЭ УҺАН ...ДАНА

...Саян уулын хормой... ...шэнжэ үзэгдэжэ, ме... ...н баян ургасын тү... ...эхилэнхэй. «Восточ... ...колхозой Хуурай-Һу... ...ниин механизатор... ...хоногой туршада эр... ...хэжэ дүүргээ. Энэ хүдэлмэридэ трактористнууд И. Усольцев, С-Д. Хандиров гэгшэд шалгарба. Мүн эдэ үдэрнүүдтэ кукуруза таригдаха газарта аммиагай уһан сасагдана. Коммунист В. Молонов «МТЗ-5» тракторaар хоёр-гурбан үдэр соо зуу гаран гектарта шэдитэ уһа тараагаа. Мүн тракторист Хынзыбеев дала гаран гектар газарта аммиагай уһа оруулба.

Б. БИРБАЕВ.

ШАНАРТАЙ, БҮТЭЭСЭТЭЙ

Түмэр замай Горхоной 18-дахи дистанциин коллектив социалис мүрысөөндэ һайн үрэ дүн туйлаба. Жэлэй түрүүшын кварталай түсэбые үлүүлэн дүүргэһэн түс коллектив түмэр зам һайнаар харууһалха, заһабариин зунай хүдэлмэри эрхим шанартайгаар дүүргэхэ гэжэ оролдоно.

Мастер И. Г. Гориной хүтэлбэрилдэг 1-дэхи околоткын хүдэлмэришэд мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ ябаһаар. Тэдэнэр дамжуулгын Улаан тугта, мүнгэн шанда нэгэтэ бэшэ хүртэһэн юм.

Хүдэлмэришэд А. Манзуров, Н. Герасимова, Т. Мухометшина, Е. Полякова, түмэр зам харууһалагшад Ф. Устинов, Н. Шолохова, Т. Мальцев, мастернууд М. Заиграев, Н. Лазарев болон бусад эрхим ажалаараа суурхаһаар үнинэй.

Л. МИНЧЕНКО.

...УЯЛГАЯА ДҮҮРГЭЭ

...Худанай совхозой ...онишон Дабаа-Жамса ...адаг отарынхид үбэ...ээр абаба. Түл абал... урид нүхэр Очи...хэ хонин бүриһөө 90 ...абди» гэжэ үгэеэ ...болоходо зууһаа 91 ...боложо, уялгаяа дүүргээ.

Могсохон гэжэ газарта байдаг Сырма Очировагай отарын хонишод мүн лэ уялгаяа дүүргээ. Мүнөө үедэ эндэхид хонидоо зунай бэлшээридэ гаргажа, ерэхэ үбэлжэлгын эхилтэр тобир тарган болгохо зорилготой.

Ц. ЧИМИТЦЫРЕНОВ.

Бэшүүрэй совхозой механизаторнууд аймаг соогоо эгээн түрүүлэн таряа тарилгаяа эхилһэн юм. Тэдэнэр мүнөө яһалхан ехэ газарта шэниисэ һайн шанартайгаар тарна. Энэ хадаа совхозой механизаторнуудай ажалые һайнаар эмхидхэһые, тэдэнэй ажалдаа харюусалгатайгаар хандадагые гэршэлнэ гээшэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Бэшүүрэй совхозой партийна организациин секретарь Н. А. Горбатюк хоёрдохи отделениин агроном С. Н. Петровский хоёр тарялан дээрэ.

Э. ЛАПИНАЙ фото.

10 ХОНОГООР УРИДШАЛАН

БЭШҮҮР. «Дружба» колхозой Хаягагай фермын һаалишад апрель һарынгаа түсэбые арбан хоногоор уридшалан дүүргэбэ. Энэ фермэ мүрысөөндэ колхоз соогоо түрүү ябана. Фермын түрүү һаалишан Цыпилма Шодоева апрель һарада 2600 килограмм һү һааха уялгаяа, 1300-гаар үлүүлэн дүүргэв. Һаалишан Нимасу Шагжиева, Чимитцу Хандуева гэгшэд мүн лэ магтаалтайгаар ажаллаба.

Үнгэрэгшэ һарын дүнгөөр хаягайхид даалгабаряа 1,5 дахин үлүүлбэ.

Ч. САНДАНОВ.

БАЙГААЛИИН БАЯЛИГ — АРАДАЙ БАЯЛИГ

Манай Буряад республика ороноймнай баян дэлгэр байгаалитай газарнуудай нэгэн. Нэлэнхы ехэ дэбисхэрэйнь горитой хубинь ой модоор бүрхөөгдэнхэй. Мүнөө манда бэлэдхэгдэдэг модоной хэмжээе һаяын жэлнүүдтэ хоёр дахин ехэдхэжэ, жэлдээ долоо миллион кубометр эрхим шанартай модо Эхэ орондоо үгэхэ зорилго табигданхай.

Хэр угһаа ой тайгамнай үнэтэй, сэнтэй ан гүрөөлөөрөө суурхадаг. Ганса энэ оной агнууриин хаһада манай республикаһаа 1 миллион 650 мянган түхэригэй ангай арһан тушаагдаа гэхэ гү, али нёдондоной хиһоо хахад миллион түхэригһөө дээшэ олзо оруулагдаба.

Жэл бүри манай эндэ баян ашагта малтамалтай шэнэ газарнууд олдоно, тэдэнэй һайн һайнуудыень ашаглалгада үгтэнэ.

Загарайн аймагай Мухар-Тала гэжэ нютагһаа олдоһон перлит гэжэ хүнгэхэн аад, бэхи һайн материал гансашье манай республикын бэшэ, бусад областьнуудай барилгын предприятинууд улам үргэнөөр хэрэглэдэг боложо байна. Баунтын аймагта элирүүлэгдэһэн урдань үзэгдөөгүй һайн шанартай асбест ашаглаха гэжэ шиидхэгдээ. Галуута-Нуурай, Түгнын шулуу нүүрһээр хүдэлхэ мантан томо теплоэлектростанци Сэлэнгын аймагта баригдахаар хараалагдана. Молибден, вольфрам, түмэрэй руда, шухаг металлнууд, алатит гэхэ мэтэ малтамалнуудай нөөсэ Буряад орондомнай элбэг. Үшөө олдоо, элирүүлэгдээгүй бүри баян ашагта малтамалнуудай байһаниинь дамжаггүй.

Уһа мүрэнэй талаар абабал, Буряад ороноймнай, бүхы совет гүрэнэймнай омогорхол Байгал далай ямар ехэ, тунгалаг һайхан уһанай нөөсэтэй, бэшэ тээ үзэгдэдэггүй хэды тухай баян амитадай аймагтай гээшэб?! Баян буурал далайе, эрье шадарайнь халуун, хүйтэн шанартай олон тоото аршаан булагуудые, үзэсхэлэн гоё байгаалиие бүхэсоюзна эмнэлгын, амаралтын газар болгохо гэжэ Совет правительствынгаа тогтооһондо омогорхолтойбди.

Урмашамаар байгаалимнай хэды баяншье һаа, хэмтэй хэмжүүртэй. Үнэтэ малтамалынь, ой модынь зүбөөр ашаглаха, уһа, агаарынь арюун сэбэр байлгаха гэхэ мэтээр байгаалиин баялигые гамнаха, улам арьбадхаха тухай парти, правительствамнай анха түрүүнһээ хойшо халуун энхарал, оролдолго гаргадаг. Ой модые, курортын газарнуудые хамгаалан сахиха тухай совет засагай түрүүшын декредүүдтэ В. И. Ленин 1917—1919 онуудта гараа табиһан түүхэтэй. «РСФСР-тэхи байгаалиие хамгаалха тухай» хуули хэдыхэн жэлэй саана Россин Федерациин Верховно Совет гаргаһан, мүн Буряад ороноймнай партийна, совет зургаанууд газарай хүрьһэнэй һалхинда гэмтэхэ ябадалтай тэмсэхэ, сабшалан, тарялан уһалха, үтэгжүүлхэ тушаа тодорхой хэмжээнүүдые хараалһан байна.

Байгаалиие хамгаалха тухай тогтоол, шиидхэбэринүүдые, дүрим заабаринуудые бодотоор бэелүүлхэ талаар манай республикада яһалал ехэ юумэн ябуулагдадаг байбашье, мүнөөнэй эрилтэдэ үшөөл хүрэнэгүй. Байгаалиие хамгаалха хуулиин дүүргэлтын хойноһоо хинан шалгажа байха уялгатай гүрэнэй болон олониитын зарим эмхи зургаанудай һула эрилтэтэйгээр хүдэлдэг дээрэһээнь республикымнай олохон промышленна предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд үйлэдбэриһөө гараһан сэбэрлэгдээгүй уһаараа гол мүрэниие булангиртуулна. Ганса Улаан-Үдын предприятинуудһаа Үдэ, Сэлэнгэ мүрэнүүдэй һаба руу сүүдхэдээ хэдэн арбаад мянган кубометр үйлэдбэриин муухай уһан эюулэгдэнэ. Улаан-Үдын ТЭЦ, ЛВРЗ, шэлэй завод, мяханай комбинат болон бусад завод, фабрикануудай сорго хоолойнуудаар эһэ тортогһоо, хорото үлэгдэлнүүдһээ арюудхагдаагүй утаан үдэр һүнигүй бааяжа, агаар дайдые, оршон тойрониие бузарлана. Үйлэдбэриһөө гарадаг уһа, утаа сэбэрлэхэ түсхай түхеэрэлгэнүүдые тодхохо хэрэгтэ һомологдоһон мүнгэн зөөреэ олонхи предприятинууд мууса ашаглана.

Ой модо отолхо дүрим мүн лэ республикымнай олохон леспромхозууд гүйсэд сахинагүй. Жэшээлхэдэ, Загарайн аймагта мүнөө хараалагдаһан хэмһээ хоёр дахин ехээр модон отологдоһоор. Ой модоор элбэг газарта хуушан леспромхозуудые нүүлгэхэ ябадал унжагайрна. Халсагайрһан газарта һуулгагдаһан мододой олонхинь үндэһэлэнгүй хосоршоно.

Ан гүрөөлэй, шубуу шонхорой, загаһанай болон бусад амитадай аймаг аршалан хамгаалха, һамар, жэмэс гэхэ мэтэ дайдын хэшэгтэ эзэн ёһоор хандаха ябадал олон газарта һулаар бэелүүлэгдэнэ. Хүнгэн олзодо дашуурһан зарим нэгэшүүл агнууриин гурим бүдүүлигээр эбдэнэ. Илангаяа Яруунын, Хориин, Кабанскын аймагуудта ан гүрөөл агнаха, загаһа бариха гурим ехээр хазагайруулагдадаг байна.

Гэмтэ ябадал хэһэн хүнүүдые элирүүлхэ, хуулиин ёһоор хэмжээ абаха хүдэлмэри олонхи аймагуудта үшөө һулаар эмхидхэгдэнэ.

Байгаалиин баялигые аршалан хамгаалха гээшэ гүрэн түрын удха шанартай хэрэг мүн. Промышленна предприятинуудай, колхоз, совхозуудай, эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд ой модые, ашагта малтамалые, газар уһые зүбөөр эдлэхэ, али элдэб гээлтэ хохидолһоо аршалан хамгаалха талаар засаг түрын хуули, дүрим заабаринуудые наринаар сахиха зайлашагүй уялгатай. Энэ зорилгоёо ямараар бэелүүлнэб гэжэ хинан шалгаха уялгатай республикын зургаанууд болон эмхинүүд байгаалиие хамгаалха гурим хазагайруулһан баримтануудые элирүүлэн, энэ талаар гэмтэй хүнүүдтэ эрилтэ ехэтэйгээр хандадаг байха зэргэтэй. Байгаалиин баялигые аршалан хамгаалха, арьбадхаха хэрэгтэ һомологдодог гүрэнэй болон ниитын мүнгэн хэрэгсэл гүйсэд хэрэглэхэ шухала.

Байгаалиин баялиг алмаха, арьбадхаха ябадал хадаа гансашье ажахын, ниитын эмхинүүдэй уялга бэшэ, мүн эрхэтэн бүхэнэй анхарал оролдолгодо хододоо байха хэрэг.

Мүнөө дулаанай үе саг ерэжэ, тала дайдамнай баян, гоё дээрээ бүри шэмэг орожо, улам дэлгэр һайханаар үзэгдэжэ байһан үетэй.

Амаралтынгаа үдэрнүүдтэ, хүдэлмэриингөө һүүлээр илангаяа горедуудай хүн зон хүдөө тала гаража, хүхюун зохидоор амардаг заншалтай. Туристска баазануудай, амаралтын байшангуудай, ой тайгаар экскурсида ябаха дуратайшуулай бүри олон боложо байһаниинь һайшаалтай. Сэбэр агаараар амилхаяа, байгаалиин гоё һайханаар сэдьхэлээ баясуулхаяа хала уулаар аяншалгада ябажа, махабадаа, шадал хүсэеэ шангадхахаа хүсэһэн мянга түмэн зоной дундаһаа нэгэн хоёр хойрог һаналтануудай дайралдажа, сэсэглэжэ байһан мойһоной һөөг хухалһан, инзагалхаа ябаһан гүрөөһэ хорооһон гү, али түүдэбшээ хүсэд унтараангүй, түймэр һүйдхэһэн гү, байгаалиин баялигта гамгүйгөөр хандаһан ондоошье ушарай үшөөл үзэгдэдэг байһаниинь гэмшэлтэй.

Байгаалиин баялиг—арадай баялиг. Алмаха, гамнахаһаа, зүб мүрөөр ашаглахаһаа гадна, энэ баялигаа улам арьбадхаха тухай хүн бүхэн ходоо хүсэдэг, бодотоор оролдодог байг лэ!

...РЫСЭЕЛ ДАА, БУЛТАДАА!

...хэдүүд! Үнгэрэг...ай жэлдэ Совет ...й ехэшье юумэн ...д олон һайн һай...рэгүүд бүтээгдээ ...жалта, туйлалта... оруулһан ажалай Социалис мүрысөө ...эрүүлжэ, манай ...өөһэдынгөө абаһан ...рһоонь урид дүүр... түсэбһөө гадуур ...һү һаагаа һэн.

...шөөшье ехэ һү ...рондоо үгэхэ арга ...Ойн баярай жэл...үрэ дүн дээрэ ун...ин жэлэй түсэбэй ...элдэ — 1968 ондо ...түсэб, зорилго ур... Өөһэдынгөө арга ...ы талаһаань сэг...һайгша ондо 6700 центнер һү һааха, гүрэндөө түсэбһөө гадуур 250 центнер һү худалдаха гэжэ шиидээбди. Һүнэй тоһолигые, шанарые дээшэлүүлхэ, илангаяа кислотностиень 15 процентһээ дээшэ гаргахагүйн тула гол анхараа хандуулхабди.

Ниитын һүрэгэй тоо толгойе түргэн олошоруулха гээшэ тон ехэ удха шанартай байһаниие хараада абан, жэл бүхэндэ зуун үнеэн бүриһөө 95-һаа үсөөн бэшэ тугал түлжүүлхэ уялга абанхайбди.

Тэрэшэлэн түсэбтэ табан жэлэй эсэстэ туйлаха, бэелүүлхэ зорилгоёо тодорхойлообди. 1970 ондо 10.400 центнер һү абаха гэхэ гү, али нёдондоной хидо орходоо 1.7 дахин ехэ һү үйлэдбэрилхэ зорилготойбди. Энэ үе соо үнеэн бүриһөө 2600 килограмм һүн һаагдаха.

Тиигэжэ һү һааха табан тэлэй түсэбые сентябриин 1-дэ, гүрэндэ худалдаха түсэбөө ноябриин 1-дэ дүүргэхээр хараалнабди. Энэ урдаа табиһан түсэб, зорилгоёо амжалтатайгаар дүүргэхын тула фермынхид эмхидхэлэй болон техническэ шухала хэмжээ ябуулгануудые зохёогоо. Нэн түрүүн үнеэдые электрын оньһон машинын хүсөөр һааха онол аргые бүри һайнаар шудалан хэрэглэхэ, үбһэ тэжээл бүйлүүлхэ, ажал ехэтэй хүндэ хүдэлмэри оньһожоруулхабди. 1969 оной октябриин 1 болотор 200 үнеэнэй уяатай байхаар досоогоо хуу оньһожоруулагдаһан үнеэдэй байра шэнээр барижа ашаглахабди.

Үнеэдэйнгээ үүлтэрые али болохоор һайжаруулха зорилгоор һү шэмэ ехэтэй, удхэн һүтэй эхэнүүдһээ гараһан эмэ тугал, буруунуудые саг үргэлжэ илгажа абадаг болохобди.

Энэ жэлдэ фермэдэмнай һаалишадай хүдэлмэри хоёр халаанда эмхидхэгдэдэг болохонь.

Фермын хүдэлмэрилэгшэдэй мэргэжэл шадабариһаа һү ехээр һааха, тэрэнэй өөрынь үнэ сэн хямдаруулха асуудал нилээд дулдыдадаг. Тиимэһээ саашадаашье малшадай мэргэжэл дээшэлүүлхэ кружогуудта ходо ябажа, өөһэдынгөө мэдэрэл, шадабариие дээшэлүүлхэбди.

Урдаа табиһан зорилгомнай бидэниие бүрил һайнаар хүдэлхэ, шэнэ амжалта туйлахымнай уряална. Табан жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын, мүн В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын түлөө социалис мүрысөөндэ оролсоод байхадаа, абаһан уялгануудай амжалтатайгаар дүүргэгдэхэ гэжэ бата найдамтайгаар мэдүүлнэбди.

Мүрысэел даа, нүхэдүүд!

Һү һаалиин фермын бүхы коллективэй даалгабаряар гар табигшад:

А. НИКОНОВА, Н. ПОМАЗКИНА, Н. БУРЛАКОВА — һаалишад; **М. НИКОНОВА**, фермые даагша; **В. ПЛАСТИНИНА**, отделениин зоотехник; **И. КАРПОВ**, совхозой нэгэдэхи отделениин эрхилэгшэ.

Хүдөө ажахын болон бэлэдхэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай Буряадай обкомой Президиум Кабанскын аймагай Байгалай совхозой Закалтукска һү һаалиин фермын һаалишадай хандалгые һайшаан дэмжээд, республикын бүхы һаалиин гүүртэнүүдэй һаалишадай дунда зүбшэн хэлсэхэ, үргэнөөр дэлгэрүүлхэ гэжэ профсоюзай организацинуудта дурадхаба.

САБШАЛАН ДЭЭРЭ ХҮЛГӨӨТЭЙ

Эдэ үдэрнүүдтэ үргэн сагаан Үльдэргын «Коммунизм» колхозой сабшалан дээрэ 40 гаран луговодуул үбһэ ногооной үндэр баян ургаса абахын тула үдэр һүнигүй гэхээр хүдэлжэ байна.

Дүршэл шадабари ехэтэй луговодуул Ермай Игнатович Климов, Сандан Доржиев гэгшэдэй хүтэлбэрилгээр тэдэнэр богонихон болзорто 1000 гаран га сабшалан нэгэ дахин уһалжа дүүргээ.

Мүн Яруунын аймагай «Победа», «Дружба» колхозууд хахалһан газарайнгаа шииг нойто бариха, хушахын тула тэрэнээ түлэг борнойжо байна.

И. ЕРЕМЕЕВ.

...удна бүтээлгын заводой хүдэлмэришэн Яков Ксе... ...ажал хүдэлмэридөө оролдосотой һайнаар хандажа, ...даабариие хододоо үлүүлэн дүүргэдэг юм. Гадна тэ... ...рационализаторнуудай нэгэн болоно. Тэрэнэй хү... ...заводой администраци болон завкомой Улаан туг... ...ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Я. К. Акатов.

...БАЛДАНОВАЙ фото.

РОМЕШ ЧАНДРЫН ХӨӨРӨӨН

ДЕЛИ, майн 10. ТАСС-ай корреспондент Н. Марков иигэжэ дамжуулна:

Арадуудай хоорондын эб найрамдал бэхижүүлхэнэй түлөө Уласхоорондын Ленинскэ шангай шэнэ лауреадуудай тоодо Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй генеральна секретарь, Индиин ниитын элитэ ехэ ажал ябуулагша, журналист Ромеш Чандра оролсоно.

«Ленинскэ шан абаха гээшэ илангаяа хүндэтэй, — гээд Р. Чандра ТАСС-ай корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө мэдүүлээ. — Энэ шан олголго Вьетнамда Америкын хэжэ байһан ээрхэг түримхэй ябуулгада эсэргүү тэмсэлдэ, баатарлиг вьетнам арадые дэмжэлгэдэ манай габьяае мэдэрһэн ябадал хамагай түрүүндэ болоно гээшэ. Энэ шан намда олгоһон ушар эб найрамдалай аша туһада зорюулан, бүхы энэдхэг арадай, илангаяа Эб найрамдалай түлөө Индидэхи хүдэлөөнэй эдэ жэлнүүдтэ хэһэн эсэшэ сусашагүй ажал ябуулгые мэдэрэлгэ болоно».

Эб найрамдалай түлөө мүнөө боложо байһан хүдэлөөнэй гол онсо шэнжэлэл гэхэдэ, эб найрамдалай түлөө тэмсэдэг уласхоорондын ба национальна элдэб организацинуудай хоорондохи харилсаа холбоон ургана. Энэ хадаа эб найрамдалай түлөө хүдэлөөе горитойгоор үргэдэнэ. Һанал бодолһоо дулдыдангүйгөөр хэдэн олон миллион хүн энэ хүдэлөөндэ хабаадалсадаг боложо байна. Эб найрамдалай тала баригшадай нэгэдэдэг гол юумэн гэхэдэ, мүнөө США-гай ээрхэг түримхэй ябуулгада эсэргүүсэн вьетнам арадай хэжэ байһан тэмсэл болоно гээд Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй генеральна секретарь онсолон тэмдэглэһэн байна.

Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй ажал ябуулагшадай нэгэдэ Уласхоорондын Ленинскэ шан олгожо, бүхы дэлхэй дээрэ мэдэрэгдэһэн Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй хүдэлмэриин тэмдэглэгдэһэндэ би золтойб, — гээд тэрэ саашань хэлээ.

Индиин гражданинда Ленинскэ шан олгоһон ушар энэдхэг-совет хани барисаанай түлөө хүдэлөөнэй улам үргэнөөр хүгжэжэ байһые харуулна. Индиин арадые эгээн лэ үргэн олоноор нэгэдүүлдэг Культурна холбоо хүгжөөхэ талаар энэдхэг-совет бүлгэм хани барисаа хүгжөөхэ талаар ехэ хүдэлмэри хэнэ.

«Намда Ленинскэ шан олгоһон ушар эб найрамдалай түлөө Индидэхи бүхы хүдэлөөе зоригжуулха, тэрэнэй хүсэлэл оролдолго болон эдэбхиие хоёр дахин эрьбадхаха. Агууехэ Ленин, тэрэнэй сусаршагүй ажал ябуулга, бүхы дэлхэйн арадуудай аша туһада — эб найрамдалай, национальна бэеэ даанхай байдалай, демократиин ба бүхы хүнүүдэй тэгшэ эрхын хэрэгтэ үнэн сэхэ байлга маанадта хододоо ульгэр жэшээ боложо үгэдэг» гээд Р. Чандра түгэсхэлдөө онсолон тэмдэглэһэн байна.

ГАЗАРАА ГАМНАБАЛ, ОРОМНАЙ БАЯЖАХА

Газарай хүрьһые һалхинда үлеэлгэжэ, уһанда нуража гэмтэлгэһээ хамгаалха, ороной газарай фондые гамтай һайнаар хэрэглэхэ тухай гүрэн түрын удха шанартай ехэ асуудалые СССР-эй ВДНХ-да һаяхан боложо дүүрэһэн научно-тааралдуулгын зүблөөн хаража үзөө.

КПСС-эй Центральна Комитедһээ, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумһээ, СССР-эй Министрнүүдэй Соведһээ

Сэрэгэй элитэ ехэ ажал ябуулагша, СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдые эдэбхитэйгээр байгуулагшадай нэгэн, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүндэ кандидат, СССР-эй Верховно Соведэй депутат, Советскэ Союзай Герой, Советскэ Союзай маршал СОКОЛОВСКИЙ Василий Данилович хүндөөр үбшэлһэнэйнгөө һүүлээр 1968 оной майн 10-да 71-тэйдээ наһа бараба гэжэ КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Верховно Соведэй Президиум, СССР-эй Министрнүүдэй Совет гүнзэгы ехэ гашуудалтайгаар мэдээсэнэ.

КПСС-эй Центральна Комитет
СССР-эй Верховно Соведэй Президиум
СССР-эй Министрнүүдэй Совет

ПАРИЖДАХИ УУЛЗАЛГА ТУХАЙ ТУСХАЙТА МЭДЭЭСЭЛ

ПАРИЖ, майн 10. (ТАСС). Вьетнамай Демократическа Республикын делегаци иимэ коммюнике хэблэлдэ толилхын тулада дамжуулаа:

Тусхайта хөөрэлдөөнүүдые хэхын тулада хоёр делегациин баталан абаха гүримые зүбшэн хэлсэхын тулада Вьетнамай Демократическа Республикын делегадууд Ха Ван Лау, Нгуен Минь Ви болон Америкын Холбоото Штадуудай делегадууд Сайрус Вэнс, Филипп Хабиб 1968 оной майн 10-да Парижай сагаар 15.00-һоо. 16.45 хүрэтэр уулзаһан байна. Тэдэнэр энэ зүбшэн хэлсэлгые үглөө үглөөгүүр 10.30-да үргэлжэлүүлхэ юм.

Вьетнамай Демократическа Республикын ба Америкын Холбоото Штадуудай правительствануудай түлөөлэгшэдэй хоорондо тусхайта хөөрэлдөөнүүдые хэхын тулада түрүүшын уулзалгые майн 13-най понедельнигтэ Парижай сагаар 10 час 30 минутада хэхэ гэжэ хоёр делегациин түлөөлэгшэд үгэеэ ойлголсоо.

ПАРТИЙНА ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭД БА ЖУРНАЛИСТНУУДАЙ ЗАНШАЛТА УУЛЗАЛГА

ХАМТЫН СУГЛААН — НИИТЭЭРЭЭ УДАРИДАХА ХҮСЭН

> «ҺАРА СОО НЭГЭ ДАХИНҺАА ҮСӨӨН БЭШЭЭР ЗАРЛАГДАДАГ ПАРТИЙНА СУГЛААН ХАДАА ПАРТИЙНА ЭХИН ОРГАНИЗАЦИИН ДЭЭДЭ ОРГАНИИНЬ БОЛОНО» *(КПСС-эй Уставһаа)*

Советскэ Союзай Коммунис парти хадаа түрүү, ушар ёһо үлэмжэ һайнаар мэдэхэ хүнүүдые һайн дураарнь нэгэдүүлһэн, совет арадай дайшалхы шалгармал манлай болоно. Тиимэ туладань коммунист бүхэн өөрынгөө организациин бүрин эрхэтэ эзэн байжа, тэрэнэй ажал ябуулгада эдэбхитэйгээр хабаадаха, али бүхы хэрэг шиидхэлсэхэ дүүрэн эрхэтэй, партиин хэрэгэй түлөө адли тэгшэ харюусаха уялгатай бшуу.

Энэл эрилтын үндэһөөр болоходо коммунистнуудай суглаанай үүргэ, тэрэниие бэлдэхэ болон үнгэргэхэ ябадал, саашанхи зорилгонуудаа тодорхойлхо ушар болбол партийна ажабайдалдахи гол шухала зүйл байһаниинь элитэ. Ушар иимэһээ партийна суглаанай шэнжэ шанарые гүнзэгырүүлхэ, хамтааран ударидаха бодото орган болгохо гээшэ ехэ удхатай хэрэг. Парти доторой демократиие улам дэбжээхэ, партиин гэшүүдэй дуршал шадабариие, эрдэм мэдэрэлые, эдэбхи үүсхэлые гүйсэд хэрэглэхэ, зүб хүтэлбэри тогтоохо зэбсэг болбол, түүхын түрүүндэ, хамтын суглаан болоно бшуу.

Саашанхи зорилгоёо, хараа түсэбөө зүбөөр тодорхойлхо гэбэл, имагтал партийна бүхы коллективтэйгээ зүбшэхэ, тэрэнэй һанал бодолдо түшэглэхэ, хараалһан шиидхэбэреэ бэелүүлхын түлөө ниитэ хүсэеэ нэгэдүүлэн элсүүлхэ хэрэгтэй ха юм. Тэдэ бүгэдэниие хамтынгаал суглаан дээрэ хэлсэхэ, зүбшэхэ болоно. Суглаанда хабаадахадаа, коммунист хүн партиин политическэ ёһотойл тэмсэлшэ болон хүмүүжэхэ, ниитын хэрэгые хүтэлбэрилхэ мэргэжэлдэ һураха, мэдэрэл болон дуршал шадабаряа баяжуулха ушартай байна. Иимэ болохолоороо партийна суглаан гээшэ коммунистнуудые һургаха, хүмүүжүүлхэ һургуули болож шадаха байһаниинь тодорон харагдана.

Партийна ажабайдалдахи энэ гол шухала хэрэг ямараар шиидхэгдэнэ, үг зорилгодоо хэр зэргэ хүрэнэ гээшэб гэһэн асуудалнууд манай анхарал татаһаар үнинэй. Эдэ асуудалнуудые бодото дээрэнь партийна организацинуудай яажа хүсэндэнь хүргэжэ байһан хүдэлмэритэй дүтэ танилсаха зорилгоор партийна хүдэлмэрилэгшэд ба журналистнуудай заншалта ээлжээтэ уулзалгые Хэжэнгын аймагай Хэжэнгын совхозой парткомой дэргэдэ эмхидхэбэбди.

Хэжэнгын совхозой парткомой зарим гэшүүд, түс парткомой мэдэлдэ ородог партийна эхин организацинуудай секретарьнар, аймагай түб һуурин — Хэжэнгэ тосхондо оршодог эмхи зургаануудай зарим партийна эхин организацинуудай секретарьнар, КПСС-эй райкомой ба аймагай «Хэжэнгын гол» газетын редакциин хүдэлмэрилэгшэд энэ уулзалгада хабаадалсаба.

Энэ уулзалга дээрэ нүхэр ёһоной, үнэн зүрхэнэй хөөрэлдөөн үргэнөөр дэлгэрбэ. Хөөрэлдөөндэ хабаадаһан нүхэд партийна суглаанда яажа бэлдэдэг, хайшан гэжэ тэрэнээ үнгэргэдэг тухай, хамтын суглаанай хүдэлмэридэ коммунистнуудай хэр эдэбхитэйгээр хабаададаг тухай хэлэжэ үгэбэ. Гадна суглаанай хүмүүжүүлхы удха шанар ба тэрэнэй саашанхи ашa үрэ тушаа уулзалга дээрэ анхарал онсо хандуулагдаа. Тобшолон хэлэхэдэ, партийна суглаа зарлаха, эмхитэйгээр үнгэргэхэ, тэрэнэй ашa туһатай байхын тулада ямар хүдэлмэри ябуулдаг дүй дуршал тухайгаа хөөрэлдөө дэлгэһэн секретарь бүхэн һонирхолтойгоор хэлэжэ үгэһэн байна.

Тэрэ уулзалга дээрэ болоһон хөөрэлдөөнэй гол удхые тэндэ үгэ хэлэгшэдэй үгөөр баримталан тайлбарилхые хүсэнэбди.

БОЛЗОР СООНЬ, ШЭНЭ ЭРИЛТЭТЭЙГЭЭР

М. САНЖИМИТЫПОВ,
Хэжэнгын совхозой парткомой секретарь

Бүхы совхозой тоосоото һунгалтын партийна суглаан 1967 оной октябриин 4-дэ болоо һэн. Тэрэ гэһээр хахад жэлһээ үлүү саг үнгэрбэ. Заабариин ёһоор совхозой бүхы коммунистнуудай хамтын суглаан хоёр һара соо нэгэ дахин зарлагдаха ёһотой. Энэ хуулита болзор бидэ баримталнабди. Суглаанай эмхитэйгээр, бэлэдхэл һайнтайгаар үнгэрхын тулада ерэхэ суглаанда хэлсэгдэхэ асуудал парткомой зүблөөгөөр һара урдуур баталагдаһан байдаг. Суглаанай бэлэдхэлдэ парткомой гэшүүд бултадаа эдэбхитэйгээр хабаададаг гээшэ. Тэдэнэр тус тустаа суглаанда хабаатай ямар нэгэн хэрэг бүтээлгэ бэедээ даажа абадаг заншалтай.

Суглаанда бултыень ерүүлгэ, тэндэ элидхэл тушаа үгэ хэлэлгэдэ олоороо хабаадалга хадаа суглаанай бэлэдхэлэй гол асуудалнууд болодог. Ушар иимэһээ парткомой гэшүүн бүхэндэ партийна эхин организаци даалгагдадаг. Тэрэ хүн суглаанда коммунистнуудай хабаадаха хэрэг хангадаг. Иимэһээ шалтагаангүйгөөр суглаанда хэн нэгэнэй ерэхэгүй ушар усадхагданхай шахуу. Дутагдал юуб гэхэдэ, суглаан дээрэ диилэнхидээ ажал даагшад, хүтэлбэрилэгшэд үгэ хэлэнги байдаг. Харин юрын ажалша коммунистнуудһаа миин һуугаад лэ үнгэргэхэеэ ядадаггүй. Гэбэшье энэ ушар суглаан дээрэ хэлсэгдэхээр табигдаһан асуудалай шэнжэһээ дулдыдажашье магад. Хэрбээ үйлэдбэридэ хабаатай асуудалай зүбшэгдөө хада ажал даагшад лэ үгэ хэлэнтүү байдаг ха юм даа. Ушар тиимэһээ суглаан дээрэ зүбшэгдэхэ асуудалай янза түхэлые хубилгаха, партийна удхатай, шэнэ шэнжэтэй, холын хараатай болгохо хэрэгтэ анхаралаа хандуулха эрилтэ табина гэжэ бодото байдал заабарилна бшуу.

Манай эрхэ байдалай ёһоор угаа хүндэ хүшэр үбэлжэлгэ ушаржа магад байһаниинь мандаа мэдээжэ байгаа. Эртүүр саһан ехэ ороо, үбһэ тэжээлээр бага байгаабди. Энээнһээ уламжалан, «Ойн баярай жэлэй социалис мүрысөөнэй дүнгүүд ба шэнэ жэлдэ совхозой коммунистнуудай бэелүүлхэ зорилгонууд тухай» асуудал зорюута партийна суглаанай үзэмжэдэ табиха баатай болоо һэмди. Энэ жэлэй хабаршье гажа буруугаар хүрэжэ ерээ. Саһан, шуурган, гол горходой үерлэлгэ — ехэл хатуу сагые дабажа байнабди. Хэды тиигэбэшье урда гээнь суглаан дээрэ хэлсээшэмнай хооһон үлөөгүй, туһа хүргөө. Үйлэдбэриин үрэ дүн мүнөөдөө тиимэ дан муу гэхээр бэшэ. Гансал һү һаалга, гүрэндэ тушаалга гээгдэлдэ оронхой.

Юрэдөө, совхозой коммунистнуудай зүбшэн хэлсэлгэдэ энэ асуудал саг соонь табяашамнай зүб байгаа. Яагаашье хэдаа хүндэ хүшэр байдалай тохёолдоһые гүйсэд мэдэржэ, ажахын коммунистнар энэ үедэ эршэ зоригтойгоор хүдэлхэ, бүхы хүсэ шадалаа элсүүлхэ, бусад ажалшадаа дахуулха зорилгоёо бодотоор бэелүүлжэ байна гэжэ эндэ сэхэ тэмдэглэхэ уялгатайбди.

Суглаа зарлалга, тэрэниие үнгэргэлгэ партийна эхин организацинуудта ямар байдалтай байһыень секретарьнар өөһэдөө хэлэжэ үгэнэ бэзэ.

СУГЛААН — ХҮМҮҮЖҮҮЛХЫ ҺУРГУУЛИ

Г-Ж. ЖАНЧИПОВ,
Хэжэнгын совхозой 3-дахи отделениин партийна эхин организациин секретарь

Партийна суглаанай ябаса, тэрэнэй хүдэлмэридэ коммунистнуудай хабаадалга имагтал бэлэдхэлһээ болодог гээшэ. Түргэн түүхэйгээр, яаралтайгаар суглаа зарлаһанай хэрэггүй даа. Хэлсэхэ асуудалаа бюро дээрээ тоб байса түсэблэхэ, суглаанай зарлагдаха тухай хэдэн үдэр урдуур соносхохо ёһотой аaб даа.

Манай эхин организацида һара бүхэндэ суглаан болож байдаг. Тиихэдээ бидэ партийна ажабайдалдахи гол шухала асуудалнуудые шиидхэхые оролдодог байнабди. Жэшээнь, тоосоото, һунгалтын суглаанһаа хойшо партиин зэргые бэхижүүлхэ тухай, коммунистнуудай политическэ һуралсалай ябаса тухай, малай үбэлжэлгын үедэ коммунистнуудай бэелүүлхэ зорилгонууд тухай гэхэ мэтын асуудалнууд хэлсэгдэһэн юм.

Ямаршье асуудалтайгаар суглаа үнгэргэхэдөө, коммунистнууд партиин Уставай эрилтэнүүдые хэр зэргэ дүүргэжэ ябанаб гэһэн асуудалые дахин дахин дабтаха ушар гарадаг. Иимэ байлтайшье гэжэ һанагдана. Манай урдаа хараха, баримталха, бэелүүлхэ гол зүйлнай партиин Устав болоно бшуу. Нюуха, далдалхашье юумэн эндэ үгыл даа. Зарим нүхэднай партиин Уставай гол эрилтэнүүдэй удхые мартаад ябахаяа ядадаггүй. Уставаар тодорхойлогдоһон партиин гэшүүнэй уялгануудые дүүргэхэгүй болоо һаа тон таарахагүй хэрэг болоно бшуу. Ушар тиимэһээ ямаршье сагта энэ асуудал коммунистнуудай үргэн хэлсээн дээрэ табигдажал байха зэргэтэй. Ингэжэ партийна журамые бэхижүүлхэ, коммунист бүхэнэй харюусалга дээшэлүүлхэ ёһотойбди.

Манай эхин организациин гэшүүд наһаараа, эрдэм мэдэрэлэйнгээ, партийна стажайнгаа талаар бултa адли тэгшэ, нэгэ янза бэшэ. Эрдэмтэй, наһатай, томоотой янзын хүн гэһээмнай гэнтэ хазагай ябадал гаргахаяа һанаха. Эдэ бүгэдые хэлсэхэ, журам һулатай зарим нүхэдөө залан заһаха газарнай имагтал хамтын лэ суглаан болоно ха юм. Тиимэһээ суглаан дээрээ парти доторой асуудал зүбшэжэ байбал угаа туһатай. Үйлэдбэриин асуудалнуудаар үлэмжэ дашуурһанай үлүү. Имэл гол шэглэлтэйгээр манай партийна организациин бюро хүдэлмэреэ эмхидхэхэ гэжэ оролдодог гээшэ.

Уставай эрилтын ёһоор, партийна һэшхэлээрээ өөрынгөө организациин ажал ябуулгада коммунист бүхэнэй хандадаг болоо хада хамаг хэрэг (үйлэдбэридэшье, партийна, ниитын ажабайдалдашье хабаатай байг) урагшатай һайнаар бүтэхэ, партийна организациин үүргэ дээшэлхэ, нүлөөнь үргэдэхэ байна бшуу.

* * *

Б. ЖЕРЛОВ,
Хэжэнгын совхозой 2-дохи отделениин партийна эхин организациин секретарь

Суглаан дээрэ хэлсэгдэхэ асуудал бюро дээрэ баталагдадаг, совхозойнгоо парткомтой зүбшэдэг гуримтайбди. Тиимэ байха ёһотойшье aaб даа. Зүгөөр суглаанай гол удхыень коммунистнуудые хүмүүжүүлхэ шэнжэтэй болгохо ушар гарадаг. Юуб гэхэдэ, манай организациин гэшүүдэй журам һүүлэй үедэ тиимэ һайн гэхээр бэшэ байгаа. Отделениин эрхилэгшэ байһан нүхэр Цындыжапов хүдэлмэриһөө гаргуулаа һэн. Зарим гэшүүднай партийна взносоо саг соонь түлэдэггүй, үнгэрхэдөө архидахашье ушар үзэгдөө һэн.

Иимэ байдалһаа уламжалан, хамтынгаа суглаан дээрэ партиин Уставаар тодорхойлогдоһон эрилтэнүүд коммунистнуудай зүгһөө хэр зэргэ дүүргэгдэнэб гэһэн асуудал зорюута зүбшэн хэлсэһэн байнабди. Тусхай асуудал болгогдон, гэшүүдэй һара бүриин уялгата түлөөһэ оруулгын байдал мүн хэлсэгдээ һэн. Тэрэ асуудалые табихадаа, коммунист Тогмитовагай журам тухай хэлсээ һэмди. Энэ коммунист ямаршье шалтагаангүйгөөр жэлһээ үлүү сагта партийна взносоо түлөөгүй ябаа. Гадна архидаха, һамуу ябадалтай байһан, олон хони гарзалууһан юм. Иимэ гэмтэй хүнэй журам суглаан дээрэ тон шангаар хэлсэгдээ. Олон хүн эрид шууд шүүмжэлэл хэхэ зуураа, Тогмитовае партиин зэргэһээ гаргажа хаяха гэжэ сэхэ эрилтэ табиһан байгаа. Тэрэ эрилтэнь парткомоор, һүүлээрнь партиин райкомой бюрогоор баталагдаа.

Тэрэ суглаанһаа хойшо манай байдал эрид һайжараа. Партийна журам эбдэхэ ябадал үзэгдэхэеэ болиһон байна. Коммунист бүхэн ямаршье һануулгагүйгөөр һара бүхэндэ взносоо түлэдэг гуримтай болоо. Тобшолон хэлэхэдэ, Тогмитовагай журамые эрид шангаар хэлсэжэ, тэрээн тушаа дээдэ хэмжээ абаһан ушар партийна уялгадаа хайша хэрэгээр хандадаг зарима шуулда ёһотой һургуули болож үгэһэниинь эли бшуу. Архитай нүхэсэдэг зарим нэгэнэй аман яһала татагдаа, журам эбдэхэ, һамуу ябадал гаргаха дутагдалнууд усадхагдаа гэжэ баталха байнаб.

ХАМАГ ЮУМЭН БЭЛЭДХЭЛҺЭЭ

Н. ДОНДОКОВА,
Хэжэнгын дунда һургуулиин партийна эхин организациин секретарь

Манай һургуулиин партийна организациин хамтын суглаан ямар нэгэн шалтагаанаар таһалдаа гэжэ байгаагүй. Суглаанай бэлэдхэлдэ коммунистнар олоор хабаадуулагдана. Суглааншье эдэбхитэйгээр, зүбшэлгэдэ олон хүнэй хабаадалгатайгаар үнгэрдэг гээшэ. Гадна бидэ олонхи ушарта нэмэл суглаа зарладаг гуримтайбди. Ингэжэ партийна ажабайдалтай партийнабэшэ нүхэдые дүтэ танилсуулха зорилго табигдана.

Һүүлэй үедэ үнгэрэгдэһэн нэгэ суглаан тухай хөөрэһүүб. Һургуулида үзэл сурталай, политическэ хүдэлмэриин ямар байдалтай байһан тухай тэрэ суглаан дээрэ ехэ хөөрэлдөөн болоо. Энэ суглаанда хахад һара шахуу бэлэдхэл хээ һэмди. Тусхай комиссинууд хүдэлөө, партиин райкомһоо хамһалсаа. Түүхэ заадаг багшанарай хэшээлдэ байлсаһан, һуралсалһаа гадуур һурагшадай дунда ябуулагдадаг хүмүүжүүлхы хүдэлмэриин байдалые шалгажа үзэһэн байгаабди. Һүүлээрнь бэлэдхэлдэ хабаадаһан комиссиин гэшүүд, партбюрогойхид бултa сугларжа, шалгалтынгаа дүн согсолжо, үгэеэ ойлголсоһон хойноо хамтын суглаанай үзэмжэдэ энэ асуудалаа табиһан бэлэйбди.

Элидхэлшын хажуугаар үгэ хэлэһэн хүнүүд олон байжа, манай хүдэлмэридэхи гол шухала энэ асуудал тон анхаралтайгаар хэлсэгдээ һэн. Түүхэ заадаг багшанарай хүдэлмэриин дутагдалнууд тухай шүүмжэлэл хурсаар дэлгэрһэн, ашa туһатай зүбшэлнүүд үгүүлэгдэһэн байгаа. Энэ суглаанай дүн һайн, тэрээнһээ хойшо манда энэ талаар хубилалта ехэ болоо гэжэ эндэ хэлэхэ уялгатайб.

Манай, багшанарай, гол зорилго хадаа һуралсалай, хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин хэмжээе дээрэ үргэхэ, эдир үетэнэй сэдьхэл бодолые түрүү үзэл бодолоор, сурталаар зэбсэглүүлхэ хэрэг болоно ха юм даа. Тиимэһээл партийна суглаан дээрэ хэлсэгдэхэ асуудалнуудаа энэ зорилго бэелүүлгэдэ дүүрэн хандуулхые оролдоно гээшэбди. Энэ хэмжээн манай ажал ябуулгын гол шэглэл байдаг, саашадаашье байха зэргэтэй. Һаяар болохо суглаан дээрээ һурагшадай оюун мэдэрэлые, тэдэнэй үгүүлэн яриха шадабариие улам баяжуулха тухай асуудал хэлсэхэмнай.

Хамаг юумэнэй урагшатайгаар бүтэлгэ, амжалта түйлалга хадаа бодомжотой һайн бэлэдхэлһээл дулдыдаха байһаниинь эли аaб даа. Суглаанайшье ашa үрэ тиимэл байха ёһотой. Саашадаа ВЛКСМ-эй 50 жэлэй ойдо бэлэдхэл тухай, үдэшын дунда һургуулиин һуралсалай, хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие һайжаруулха тухай, мүн бусадшье шухала асуудалнууд шиидхэбэреэ хүлеэжэ байна.

* * *

К. ОБУНЕЕВА,
аймагай больницын партийна эхин организациин секретарь

Бидэ партийна хэмжээ ябуулгануудые үнгэргэхэ тусхай үдэртэйбди. Тэрэл үдэр партийна суглаагаа зарладаг, гэшүүнэй түлөөһэ суглуулдаг, бэшэ хүдэлмэри хэдэг байнабди. Тусхай партийна үдэртэйбди гэжэ коммунист бүхэн мэдэдэг. Иимэ байхада журам бэхижэдэг, юунэй болохые хүн бүхэн урид мэдэнхэй байдаг бшуу.

Гэбэшье манай коллективэй зарим гэшүүд партийна организациин хэмжээ ябуулгада албан хойрогоор, ёһо бусаар хандахаяа һанадаг. Жэшээнь, апрелиин тэн багаар партийна нэмэл суглаа зарлаһан байгаабди. Харин мэдээжэ, үнинэй врач нүхэр Зодиевай (партийнабэшэ хүн) гэмээр энэ суглаан тэрэ үдэртөө болож шадаагүй. Энэ нүхэрнай өөрөө профсоюзай райкомой түрүүлэгшэ гэһэн ниитын ехэ тушаалтай юм. Тиимэ мүртөө өөрынгөө хойрог абари зангаар бэшэ нүхэдтөө нүлөөлжэ, манай хараалһан хэмжээ ябуулгые таһалдуулаа бшуу.

Иимэ хүнүүдые хүмүүжүүлхэл хэрэгтэй ха юм даа. Аараг абари зантай хүнүүдые ниитын хүсөөр, тэрэнэй нүлөөгөөр хүмүүжүүлэйгүйдэ туһа болохогүй. Харин дээрэ хэлэгдэһэн баримта юу гэршэлнэб гэхэдэ, бидэ тоб гэмэ бэлэдхэлгүйһөөл болож, һанаһан хүсэндөө хүрэжэ шадаагүй байшообди. Энэ манда саашадаа һургуули болож үгэхэ ёһотой.

Энэ хөөрэлдөөнһөө олон юумэ ойлгожо абтаба. Коллективые, нэн түрүүлэн партийна коллективые бэхижүүлхэ хэрэгтэ коммунистнуудай суглаан ёһотойл энэ үндэһэниинь болохо байна.

Уулзалга дээрэ болоһон хөөрэлдөөндэ Хэжэнгын совхозой нэгэдэхи отделениин партийна эхин организациин секретарь **Н. О. Жамсаранов**, аймагай «Хэжэнгын гол» газетын редактор **З. Л. Лубсанова** болон бусад мүн лэ хабаадалсажа, һанамжа, дурадхал оруулаа, ажаглалта хээ.

* * *

Уулзалгын дүнгһөө хаража үзэхэдэ, Хэжэнгын совхозой, аймагай центрэй партийна эхин организацинуудта коммунистнуудай суглаан нэгэ жэгдээр, болзор соогоо, эмхитэй һайнаар, саашадаа ажал ябуулгада ашa туһатайгаар үнгэрнэ гэхын аргагүй. Уулзалгада хабаадаһан зарим секретарьнар нүхэдэйнгөө хөөрөөе шагнаад лэ һууһан байна. Өөрынгөө организациин хүдэлмэриин дуршал тухай хэлэхэ юумэнэй олдохогүй байхада хайшан гэхэб. Гэбэшье тэдэнэй энэ хөөрэлдөөнһөө саашадаа тобшолол хэхэ байһандань найданабди.

Парти доторой демократи хүгжөөлгэ хадаа мүнөө үе сагай гол эрилтэнүүдэй нэгэн. Партийна суглаан болбол шүүмжэлэл ба өөрыгөө шүүмжэлгые дэбжээнэ, хүтэлбэрилхы кадрнуудые, бүхы коммунистнуудые хүмүүжүүлнэ, партийна журам бэхижүүлнэ, үйлэдбэриин, соёл культурын хүгжэлтэдэ хабаатай асуудалнуудые шиидхэнэ. Партийна суглаан хадаа коммунистнуудай һанал бодолые нэгэдүүлэн, ехэ хэрэг шиидхэхэ, нэгэн ниитэ зорилго тодорхойлхо, саашань хүтэлбэрилхэ орган, коммунистнуудай хүмүүжэл болбосоролой бодото һургуули болоцо бшуу. Ушар иимэһээ энэ шухала ажал ябуулгадаа олонхи организацинуудай харюусалгатайгаар хандадаг байһаниинь ойлгосотой.

Г. ЦЫРЕТОРОВ,
манай тусхай корр.
Хэжэнгэ—Улаан-Үдэ.

ҺОНИРХОЛТОЙГООР

Һуралсалай энэ жэлдэ Буряадай АССР-эй Верховно сүүдэй партийна организациин коммунистнууд теоретическэ семинар эмхидхэһэн байгаа. «Гүрэн ба право» гэжэ марксистско-ленинскэ сурталые семинарайхид шудална. Верховно сүүдэй түрүүлэгшэ М. М. Могнонов пропагандистаар томилогдонхой. Семинарта һурадаг хүнүүд эрдэм бэлэдхэлтэйнүүд, марксизм-ленинизмын зохёолнуудые бэеэ даагаад шудалжа шадахаар. Жэшээнь, «Коммунис партиин манифест», «Немецкэ идеологи» гэжэ К. Маркс Ф. Энгельс хоёрой хамтын зохёол, «Гүрэн ба революци» гэжэ В. И. Ленинэй зохёол болон бусадые шудалһан байна.

Семинарнуудынь һайнаар үнгэрдэг, тэрээндэнь олон хүн хабаададаг байгаа.

К. Марксын түрэһөөр 150 жэлэй ойдо зорюулан, апрелиин хууһаар теоретическэ конференци үнгэргэгдөө. Верховно сүүдэй, прокуратурын хүдэлмэрилэгшэд энээндэ хабаадаа.

Н. БАЗАРОН.

МАРТ 15 — САБШАЛАН, БЭЛШЭЭРИ ҺАЙЖАРУУЛХА ХОЁР ҺАРА

ФОТОРЕПОРТАЖ

СӨӨРЭМЭЙ УҺА

Ушоо үглөөгүүр байхада колхозой түрүүлэгшын кабинет соо энэ сөөрэм тухай зугаа гараа бэлэй.

— Һудэтын сөөрэмэй уһаар түрүүшынхеэ газар тарялангаа, сабшалан бэлшээреэ уһалжа байнабди. Барилгань нёдондо намар дүүрээ. Энэ сөөрэмһөө 300—100 мянган кубометр уһа абажа болоно. Барилгадань гаргагдаһан гаргашанууд ойрын жэлнүүдтэ харюулагдаха. Энэ сөөрэмэй уһаар мүнөө жэл 600 гектар тарялан, 150 гектар сабшалан, 50 гектар бэлшээри уһалхабди,—гэжэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Митыпов тиихэдэ хэлээ һэн.

Һудэтын сөөрэм. Ехэ жалгын оёороор урдадаг бишыхан горхоной уһые арба гаран метр ундэрөөр хаахадань хаалтын саада талада нуур далай тогтоо. Арба гаран метр үргэн хаалта доогуур бүдүүн сорго хоолой тодхогдонхой. Энэ сорго хоолой соогуур урдажа гарадаг уһые хаалта дээрэһээ ехэ, бага болгохо аргатай.

— Ойрын жэлнүүдтэ энэ хэмэл нуур сооһоо загаһа баридаг болохобди. Колхоз доторнай лимэ үшөө хоёр сөөрэм бии юм. Алташын, Покровкын хэмэл сөөрэмүүд соо загаһа асаржа табиһамнай яһала үдөө,—гэжэ колхозой түрүүлэгшэ хөөрэнэ.

Уһан эндэһээ ажамидаралта эхиеэ абажа, газар тарялан, нуга сабшалан тээшэ урдана. Бидэ луговод Сультим Балдановай сабшалан дээрэ хүрэжэ ерээд, тэрээнтэй хөөрэлдэнэбди. Сультим Балданович түрүүшынгээ жэл луговодоор хүдэлнэ. Тэрэ урдахи жэлнүүдтэ тракторно-таряан ажалай бригадые даагшаар хүдэлһэн. Луговодто 75 гектар сабшалан даалгагданхай.

Республика дотор соносхогдоһон сабшалан һайжаруулха хоёр һара соо нүхэр Балдановай хэһэн ажалынь ехэ. Тэрэ һайрамай уһаар яһалхан ехэ газар уһалаа. Луговод энэ ажалаа дүүргэмсэрээ сабшалангаа модо шулуунһаа сэбэрлэһэн, ханааб хаалтануудаа заһабарилһан байна. Тэрэнэй сабшалан дээрэ энэ жэл 425,5 тонно наг шэбхэ гаргагдаа. Сультим

Балданович сабшалан
шынхеэ уһалхадаа гект
кубометр уһа гарга
Мүнөө луговод сабшал
нойлуулжа байнхай. Ин
рэ газараа хоёрдохё
эхилхэнь.

— Уһан тухай
Дуратайл саттаа һуд
рэмһөө сабшалан дээрэ
жа болоно. Ямаршье га
һаа айлтагүйл даа,—гэжэ
хөөрэнэ.

Сультим Балданович
хайгаа олон юумэ хөөр
жэл тэрэ сабшалан
диск мухарюулха һанаа
луговод сабшалан дээрэ
шээхэеэ болюулаа. Мү
бригадынгаа туһалам
сабшалангаа һайнаар ш
жэ шиидэнхэй.

— Уһанай хүсэн ехэ
нэй биил һаань, ундэр
гуулжа болоно,—гэжэ
лэнэ.

Калининай нэрэмжэт
луговод нүхэр Балданов
хэлэхэнь зүбтэй. Лугов
жэл гектарай 20—25
гаса ургуулха гэһэн
Нёдондо энэ сабшаланг
тарай 14 центнер үбһ
даһан юм. Тэрэ абаһа
заатагүй дүүргэхэл бай
гэхэдэ, ажамидаралта
водой гар доронь бшуу.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1.
рүүлэгшэ Ч. М. Митыпо
raphaa) бригадир Д. Б.
хоёр Һудэтын сөөрэм
дэргэдэ хөөрэлдэжэ бай
говод С. Б. Балданов.

Г. РИНЧ
манай
Э. ЛАПИНАЙ
Бэшүүр.

САБШАЛАНДА—ТРАКТОРНА БРИГАД

Урдань манай совхоздо луго-мелиоративна отряд хүдэлжэ, сабшалан һайжаруулха талаар ехэ хүдэлмэри хэжэ байһан. Тиигэбэшье энэ отрядта кукуруза ургуулха даабари үгтэһэн юм. Тиимэһээ нилээд ехэ сагаа энэ хүдэлмэри хэжэ үнгэрдэг һэмди.

Мүнөө тэрэ отрядай орондо тусхай тракторна бригада эмхидхэгдэжэ, гансал сабшалан, бэлшээри һайжаруулха зорилго урдань табигдаа. Энэ бригадын бригадираар дуршалтай механизатор Михаил Савельевич Хороших томилогдобо.

Сабшалан һайжаруулха энэ бригадада 9 колесно, 2 «С-100», 4 «ДТ-75», «ДТ-54» трактор үгтөө. Мүн сабшалан элдүүрилхэ, минеральна үтэгжүүлгэ, наг шэбхэ зөөхэ, тарааха түхеэрэлгэнүүд, сабшалан уһалха машинанууд, үбһэ хуряаха бүхы зүйлэй машинанууд даалгагдаа.

Тус бригадада механизаторнуудһаа гадна 13—14 луговодууд ороно. Тэдэнэр хамта 2340 гектар сабшалан һайжаруулжа, ургасыень хуряаха түсэбтэй.

Байгша ондо энэ тракторна бригадын хэхэ хүдэлмэри тодорхойлогдожо, технологическа карта зохёогдонхой. Тэрэнэй ёһоор сабшалан дээрэ 8 мянган тонно наг шэбхэ зөөгдэжэ тараагдаха, 300 гектар сабшалан үндэһөөрөө һайжаруулагдаха, 300 гектарта минеральна үтэгжүүлгэ, мүн эды шэнээн газарта аммиагай уһан оруулагдаха юм. 200 гектарта ногооной үрэһэн тарягдаха, бүхы сабшалангынь ундалуулагдаха. Гадна 190 гектарай шугы бургааһа сэбэрлэгдэхээр хараалагдана. Ехэ-Цагаан гэжэ газарта посхоод барихын тула 4 мянган һургааг бэлдэгдэжэ зөөгдэнхэй.

Бригадын механизаторнууд, луговодууд хүсэеэ нэгэдхэжэ, үсэд шангаар ажаллажа байна. Майн

1-нэй һайндэрэй урда
лан дээрэ наг шэбхэ
бөө дүүргэжэ, минер
жүүлгэ тарааха, а
оруулха хүдэлмэреэ
байна.

Бригадын түрүү луго
Степанович Лозовой
гагдаһан сабшалангай
риһөө 14 центнер
һан байбал, энэ
центнер хуряаха уя
хай. Мүн дуршал
вод Гарма Балданов
жэлдэ даалгагдаһан 10
сабшалангай га бүриһөө
нер үбһэ абаһан байбал,
дэ тэрэнээ 22 центнер
зорилготой. Бүхы бри
нэр гектарай арбаад
гү, али түсэбһөө гадуур
тнер шахуу үбһэ хур
гэжэ шиидэнхэй.

А. Г
Сэлэнгын совхозой
мелиор

ЛУГОВОДУУДАЙ ОРОЛДОЛГО

Үе сагһаа нааша юрын һубагаар уһа урадхуулагдажа, Дунда ба Ара-Хоройн сабшалан, бэлшээри ундалуулагдадаг һэн. Харин һүүлшын жэлнүүдтэ ган гасууртай байжа, тэрэ һубагай уһанай таһалдадаг болоходо, ургажа байһан ногоон зунай наранда гандашана. Энэ шалтагаанһаа гектарай оройдоол 4—5 центнер үбһэн хуряагдадаг болоо. Иигээд байхадань Эрхирэгэй совхозойхид сабшалангаа ажалша бэрхэ хүндэ даалгаха гэжэ шиидээд, үнинэй малшан Цырен-Доржи Очиржаповые луговодоор томилоо бэлэй. Малшаншье ябахадаа газар уһалхые оролдодог нүхэр Очиржапов уялгадаа нарин нягтаар хандажа, балгашье уһан тала уруу алдагдахаяа болибо. Түрүүшынгээ жэлдэ энэ луговод бүхы газраа бага багахан хэһэгүүд болгожо таһалаад, ондо ондоо болзорто уһалба. Тиигээд ямар газараа ямар һарада уһалхада, хэды шэнээн наг шэбхэ гаргахада таатай байһаниень мэдэжэ абаа.

— Дулаахан хабарай болобол, сабшалангаа апрелиин хоёрдохи хахадта уһалнаб. Хүйтэн һаань, майн эхеэр уһалхада һайн. Хоёрдохёо майн хуушаар гү, али июниин эхеэр уһалха хэрэгтэй, —гэжэ нүхэр Очиржапов хөөрэнэ.

Хэдэн жэлдэ ажаллажа байхадаа нүхэр Очиржапов луговод Дашинима Базарсадуевтай хамта ханаабаа үргэн болгожо, даалгагдаһан бүхы сабшалангаа 3 дахин уһалдаг болоо бэлэй. Хайр шулуун оёортой хуушан һубагуудые хүрзөөр малтажа, үргэн болгохо гээшэ тиимэшье бэлэхэн хэрэг бэшэ байгаа. Эндэ трактор хэрэглэхэ аргагүй байһан дээрэһээ, эдэ хоёр луговодууд унаха сусахаяашье мэдэнгүй хүдэлжэ, богонихон болзор соо ажалаа дүүргэбэ.

Онохой-шэбэрэйхид ханаабаар халима уһанай урдажа байхые харахадаа ехэл баясадаг.

Эндэхи луговодууд үргэн болгоһон ханаабаар урдажа ерэ-

һэн уһые 120 гектар
дээрээ һайнаар тара
4620 центнер эрхим
һэ абаһан байна. Гекта
дунда зэргээр 38,5
һэн хуряагдаа.

Уһые хэрэгтэй
хуулжа байхын тула
Очиржаповай звеногой
байнгаа хажуугаар оло
хаалтануудые баридаг ю

— Уһа бариха ту
тануудтай болож, ал
шулуугаар уһа хааж
болинхойбди, —
Очиржапов хөөрэнэ.

Ойн баярай жэл
лаараа Загарай соо
һан Цырен-Доржи
Очиржапов сабшалан
һайжаруулха талаар
потороо соносхогдоһон
эрхим һайнаар үнгэр
Тэрэ энэ жэлдэ нёдон
дутуугүй ехэ үбһэ
шиидэнхэй.

А. КЛИ

Нима ЦЫНГУЕВ

ХОЁР hУРАГША

Үхибүүдтэ зорюулагдаhан рассказ

«Үглөөдэр багшамнай таби наhатай болохонь, ямар бэлэг абахамнайб» гэлдэжэ хоёр басагалай шэбэнэлдэн байхыень Баяр гэнтэ дуулажархиба. Энэ үедэ гэнтэ адаглахадань гурбадахи класс соо хэзээнэйхиhээшье шуушагүй номгон болошоhон шэнги байба. Хүүгэд урданайхида орходоо улам ханамжатайгаар, бодолгото болон номоо үзэнэд. «Багшынгаа түрэhэн үдэрынь хүндэлжэ, эрхим сэгнэлтэ абаха ёhотойб, ямар юумэ бэлэглэхэ гээшэб»—гэhэн хүсэл, бодол хүүгэдые эзэлнэ хэбэртэй. Баярай ухааниинь гэнтэ hонор шэнги боложо, зосоонь нэгэл энсо зориг бии болошобо. Эндэhээ урагша бодолго бодожо, бэшэжэ ядадаг аал, мүнөө тэдэнь ямаршьеб ойлгосотой, эли тодо, хүнгэн шэнги байба. Үргэлжэ «3» сэгнэлтэ абадаг аад, тэрэ үдэр Баяр «5» сэгнэлтэ абажархиба.

Баярлаhанайнгаа ехэдэ Баяр гүйдэлөөрөө гэртээ ерэжэ амяа абажа ядан:

— Аба, аба, «5» сэгнэлтэ абааб, үглөөдэр багшымнай түрэhэн үдэр, Должид Дашиевна таби наhатай болохонь, багшадаа бэлэг абаха ёhотойб,—гэбэ.

— Юун, таби наhатай болохонь, багшадаа бэлэг абаха ёhотойб, аа, ямар бэлэг?—гээд абань гэнтэ миhэлзэн урагшаа шэртээд зогсошобо.

Баярай зосоо гэнтэ заригад гэшэбэ. Тэрэ абынгаа урдаhаа адаглан хаража: «Бэлэг абаха гэхэдэмни сухалдашаба гээшэ гү, али багшымни таби наhатай болоходонь дурагүй байба гээшэ гү?»—гэжэ hанан, абяагүй зогсобо.

Гэнтэ абань хоолойгоо заhажа, хүбүүнэйнгээ урдаhаа урихаанаар миhэлзэн, хараад:

— Зай, хоюулаа магазин ошожо бэлэг абаха болоолди даа, түргэн эдеэлэ, ябая,—гэбэ.

Юушье бэлэглэхэеэ үшөө ойлгоогүй, юрэл hанаhан аад, абынгаа үнэхөөр бэлэг абалсаха болоходонь Баяр ухаангүйгөөр баярлаба.

Магазин соо бэлэг абахаар элдэб гоё нааданхайнуудай, амhартануудай байбашье, абань тэдэнние хэрэгсээнгүй, үргэлжэ хубсаhанай газарта эрьелдэдэг байба. Хоёр магазин соо орожо юушье абабагүй. Баярай зосоо урмагүй муу болошобо. Тэрэ уралаа горбойлгоод, гоншоотоhон дуугаар:

— Аба, юундэ бэлэг абанагүйбибди,—гээд hураба.

Тиихэдэнь абань бүри баярлаhан шэнги боложо:

— Бэлэг гээшэмнай, өө, тон удхатай ехэ хэрэг юм. Одоошье мүнөө абахабди даа,—гэбэ.

Гурбадахи магазин соо орохоор лэ абань гоё сэсэгтэй капрон пулаад, торгон бүд, оймhо абажа, ялагар саарhан соо орёолгуулба. hүүлдэнь шубуунай үдөөр хэгдэhэн олон үнгын сэсэгүүдые абаба.

Магазинhаа гараад ябахадаа Баярай зосоо баяртайшье hаа нэгэл юумэн хүлгүүлнэ. Тэрэ абадаа хандажа:

— Эдэ юумэнhээ алининиень бэлэглэхэбиб?—гээд hураба.

— Бултыень бэлэглэхэбди, би хамhалсахаб,—гээд абань урмашаhан янзатайгаар хэлээдхибэ.

Үглөөдэрынь Баяр сэсэгүүдые баринхай, абань саарhатай юумэ баринхай hургуулида ошобод.

Хүүгэдэй асарhан бэлэгүүдые hайхашаан байтараа Должид Дашиевнагай гэнтэ харахадань, инженер Баторов хүбүүнтээ ерээд, урдань зогсожо байба. Баторов гэнтэ бөөе сэхэдхэн багшада хандажа:

— Та, минии түрүүшымни багшат. Танда заалгажа эхин шатын hургуули дүүргээ hэм. Танай түрүүшынтнай шаби байhан туладаа, Должид Дашиевна, Танай таби наhа гүйсэhэндэтнай энэ бэлэг баринаб,—гээд Баторов саарhатай юумээ хоёр гараараа барьяад, Должид Дашиевнада үгэбэ. Баяр абадаа адляар багшадаа хандажа:

— Би түрүүшынтнай hурагшаб, бэлэг баринаб,—гэжэ шарайгаа улайлган хэлээд, сэсэгүүдээ багшадаа үгэбэ.

Должид Дашиевна бушуу hууриhаа бодожо, хоёр hурагшынгаа бэлэгүүдые эльгэндээ тэбэреэд, үнэхөөрөө табитай болоhоноо элеэр ойлгожо, нюдөөрөө уhа дүүргэжэрхёод, эсэгэ хүбүүн хоёрые энхэргэн урихаанаар шэртэн зогсобо.

Бэлэгэйнгээ удха шанарые Баяр гэнтэ ойлгожорхёо hэн.

Алексей БАДАЕВ

ИНАГ БАСАГАДНАЙ

Моододо мүнөө моодо болоо:
моодоhоо гээгдэхэ хэрэггүй.
Шэнэ моодоор хубсалаа hааш,
хэнш шамайе зэмэлхэгүй.

Тиигэбэшье...
Манай барилгын басагад
«моодын орондо»
мордохо гэлсээ.

Тугаар эндэ суглархадаад,
туршахада яаха юм гэлсээ.
Дээшээ, омог космонавтнуудтал,
дэгдэхээр бэлэн зэргэлээ,

сагаан малгайнуудые үмдэнхэй
Саяана, Валя, Наташанууд—
Халуун хани нүхэднай,
Хаба омогорхолнай.

Арюухан тэдэнэй нюурнуудтаа
айhанай ямаршье тэмдэггүй.
Тодолон хэлэхэ болоболнай,
томоотойнууд гээшэнь аргагүй.

Халта, харин, гайханги,
«Старт» гэhэн захиралта
хүлеэжэ яданги,
урин дулаан зантайхан,

урма зоригоор галтайхан
Саяана, Валя, Наташанууд—
хүхюун согтой нүхэднай,
хүсэл найдалнай.

Үүлэн доогуур, гэрнүүд дээгүүр
үдэрhөө үдэртэ соностодог.
ханхинама энеэдэн, шогтой зугаань
хаана мүнөө орошоо хаб?

Шабар худхадаг, хана табидаг
амар ябаагүй гарнуудынь
ажал хэнгүй үбдэгүүд дээрэ
аргаа ядан зобоно ха.

Хаанаб эдэ басагадай
Хабатай ута гээзэгэнүүд?
Олохон хүбүүдэй hэмээхэн
омогорхон ябадаг гээзэгэнүүд?

Зүүдэн соомнай үзэгдэдэг
гүрэ..эл бүдүүн гээзэгэнүүд.
Могой мэтээр атиралдан,
шорой дээгүүр хэбтэнэл.

Эх, басагад, хайрата басагад,
эндүүржэ юугээ хээбта даа!
Манай түлөө гээзэгэнүүдээ,
магад, тайраба хаяат даа?

Гээзэгэтэйш урдань ябахадаа
жэгтэй hайхан бэлэйт даа.
Гээзэгэгүйш мүнөө байхадаа
гоёхон зандаа үлөөт даа.

Саяана, Валя, Наташанууд —
илдам зулгы нүхэднай,
инаг басагаднай!
Моододо мүнөө моодотойдо,
моодоhоо гээгдэхэ хэрэггүй.
Гээгдэхэгүйн тула моодоhоо
юугээ, хүбүүд, хэхэмнайб?

Залуу поэт Мэлс Самбуев «Хүнэй наhан» гэжэ томо поэмэ бэшэжэ байна.

Поэмын гол герой болохо Доржо таабайн ажабайдал hонирхолтой. Доржо залуудаа нютагайнгаа баян Мархасайн барлаг ябаhан, hүүлээрнь Каландарашвилиин отрядай харгышан болоhон, тосхонойнгоо залуушуул сооhоо эгээ түрүүлжэ комсомолой зэргэдэ жагсажа, нютагтаа түрүүшын артель тогтоолсоhон, хүдөө нютагта болоhон ангиин тэмсэлдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаhан, ЛВРЗ бодхоолсоhон байна.

Мүнөө Мэлс Самбуевай «Хүнэй наhан» гэжэ шэнэ поэмын зарим бүлэгүүдhээ хэдэн хэhэгүүдые абажа, уншагшадайнгаа hонорто дурадханабди.

...НЭЙ НАhАН

Мэлс САМБУЕВ

...Й ДЭЛХЭЙ ЯМАР hАЙХАМ?!

...натамал үргэндэл тэгшэрхэеэ болиhон
...хээгүй нюргаяа Доржо таабай
үндылгэбэ:
...йм hүүлшын дулаан ольhон
...раагүй, унтархань үшөө үдыл, —
гэбэ!
...hонор агаар гээшэ бэ?!
...бүхы абяанууд дуулдана.
...ээhээ жабарлан hэбшээлээд,
...орhон сэнхир алас уруу дуудана.
...шанай хүдэлсэ бүхэнние шагнаархан
...рабша доро борбнлоонууд hууна.
...анай юрөөл мэтээр аалиханаар
...саhан уляаhан дээрэhээ бууна.
...орhон хүлэгэй хиисэhэн hүүл hажаажа,
...дэ түүдэг утаан бушхана.
...а таабай шэрэнги халаажа,
...энөөр шаргын боолто мушхана.
...аhан саhадые барихам гэhэндэл
...үлэн соробхилон нособо.
...оhон утаанай хүхэ дэлhэндэ
...онинь лэ аhалдажа ошобо...
...тэбэрижэ ерэhэн үдэшэлэн
...шаргаяа түшэн забилба:
...аан наранай туяа үдэшэhэн
...эй ямар ойлгосотой, ямар танил бэ?!»
...али миндаhатаhан түмэн бодол
...hаа мэтээр наашаа татагдажал байба.
...оун сэлмэг огторгойн ододтол
...олон бодолтой байhандаа үбгэн гайхаба:
...асари хүндэ ашаатай шаргые
...үдхэжэ ябана хэбэртэйб.
...шөөhэн наhанай харгые
...үгэсхэн үнгэргэхэ хэрэгтэй...»

...ГА ДЭЭГҮҮРНАЙ

...таабайн шарга доогуур —
...нүүдтэл—жэлнүүд ходорон үнгэрөө.
...эг хулинсагhаа тад ондоогоор,
...айнгаа баяр эдлэн үбгэрөөб!..»
...ймнай бүтээhэн шарга дээрэ
...үгаар дэлхэйе нойрhоонь hэреэhэн
...эрэлхэг баатарнууд, мэдээрэй,
...ые Санагада асаржа ерээ hэн.
...эй гал бурма тэгэндуур
...алта тээшэ даллаад,

Урагшаа дабшахын мүнхэ hүлдэ тэмдэг —
Улаан тугнай шарга дээрэмнай далбаа!

«Октябрь мандаха болтогой!»—гэhэн уряалтай
Омог дорюун үгэнүүд түрүүшынхеэ ханхинаад,
Шанха урагшаа дабшан гүйлгөө буряад,
Шаргын урдаhаа эрхэ сүлөөгөөр hалхилаа.

Шэнэ саhан дээгүүр Доржо таабайн шарга
Шэнэ байдал тээшэ эрьелтэгүйгөөр зорёо:
«Тэнхээ хүсэеэ, хамаг шадалаа гарган,
Тэмсээ бэлэйбди ерээдүйнгөө түлөө гоёор!..»

ҮДЭШЭЛЭН, ГЭРТЭЭ...

Зайдаhан жаргал гэнтэ орожо ерээ гэхээр —
Зайн галhаа, магад баярhаа гэр соо гайхама hаруул!
Үбгэн баабай гэрэйнгээ сагаанда баясаба ехээр:
«Үлгэн дэлхэй, игэжэ гансал hаруул талаяа
харуул!..»

Наятай шаргашанай хараса мүнөө сэдьхэлэй зүнгөөр
Найматай хүнэй харасадал хурса болоhон хэбэртэй—
Түрэхэhөө хойшо харадаг юумэнэйнгээ түхэл, үнгөөр
Түрүүшынхидээл адляар hонирхон байхадаа—ямар
жэгтэйб?!

Ташаганаса носоhон юрын пеэшэнэй ажалша габьяа
Таабайн урда мүгөөл харагдаба альган дээр мэтэ:
Харьялан бусалhан уhатай гуулиин шара забьяа
Хатархаяа байhандли хабхагаа үргөөд лэ абана hэтэ.

Доржо таабайн анхарал заал hаа татаха гэhэншүү,
Дотороо халаhан забьяа соргоороо уурал бадхана.
Тэжэгэр гэдэhээ даажа ядаhаар, холоhоо
ерэhэншүү,

Тэнсэлгүй ехээр халуун уhаяа энгэр уруугаа
адхана.

...Олбог дээрэ hуужа, Дулма төөбин ноохо ээрэнэ—
Огто унтангүй хонохол, ашанартаа бээлэй нэхэhээр.
Хүгшэн эжы аргатай hаа, үе сагай шуурганда,
бээрэhэн
Хүн түрэлтэнние дулаан хубсаhатай болгохо hэн энэ
гэhээр!

Шатар наадажа, хамагаа мартаhан ашанараа одоо
Шаргашан таабай hонирхожо харана, hууриhаа
бодон.
Газар дэлхэй дээрэхи шанга байлдаанууд хододоо
Гансал шатарай хюлгэ дээрэ үнгэрдэг болог!

Радиогоор хүгжэм зэдэлнэ—наhан тухай дурасхал—
Аалиханаар эхилжэ, далайн долгидтол гэнтэ
нэрьенэ.
Хүгжэлтэтэ сагай мүнхэ тэмсэл, мүнхэ урасхал
Хүгжэмэй аялга сооhоо мултаран гаража ерэнэ...

УРГЫ.

П. БУРМАКИНАЙ фото.

Цокто НОМТОЕВ

1. ТЭРЭНГИ

Ойн бэлэг тэрэнги,
Номой шэмэг болонги.
Хүбшын сэсэг тэрэнги,
Хүндын хадаг шэнги.

2. ГАЗЕТЭ

Үдэр бүриин айлшан,
Өөдэлхэ хүнэй ундан,
Шэнэ hони дуулгадаг,
Сэсэн ухаа түхөөдэг,
Эсэhэн бодол амаруулдаг,
Эршэ зориг хурсадхадаг.—
Газетэеэ дэлгээн уншанам.
Гансаараа бэшэ, бүлөөрөө.

3. УЯН БАЯН

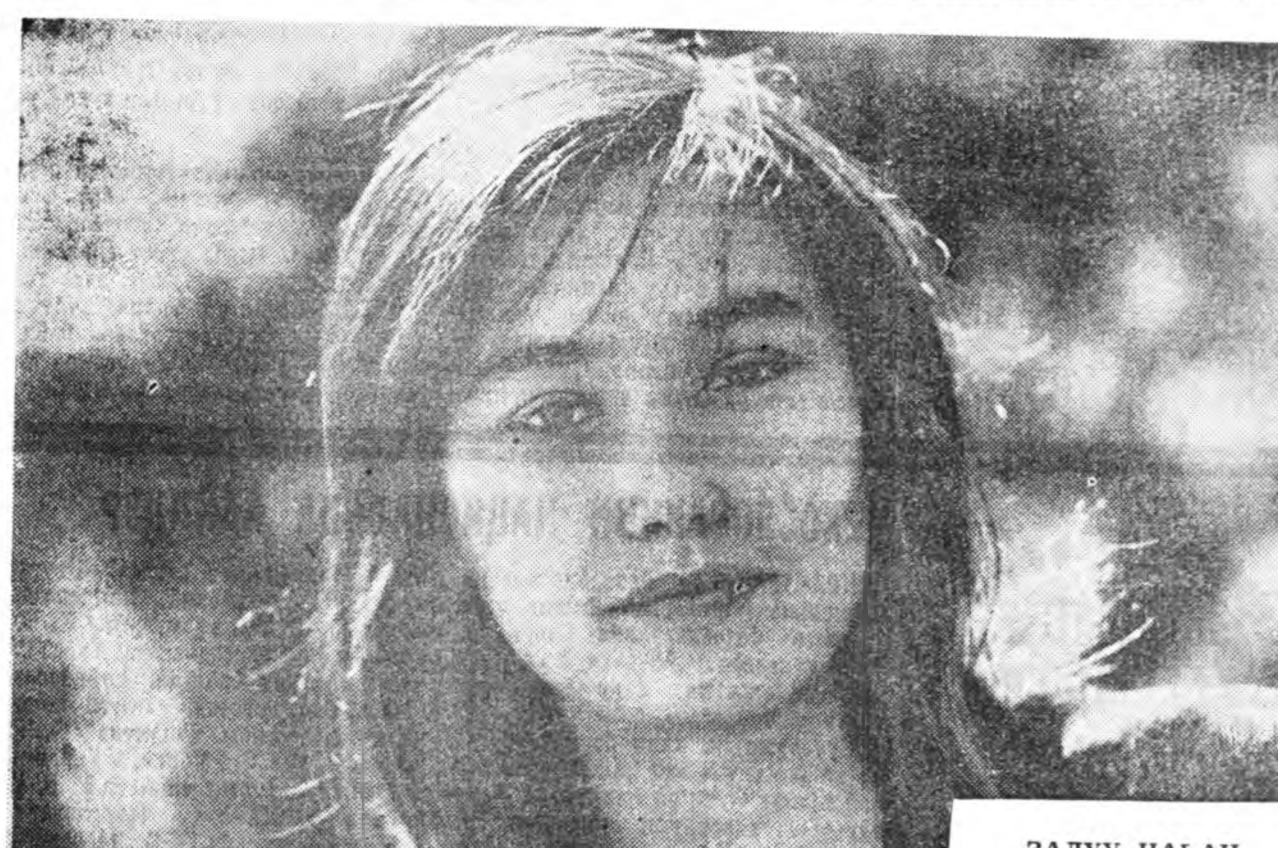
Бүхэ нойроор унтажа
хэбтэхэдээ,
Буряад хэлээрээ зүүдэлэн
хөөрэбэб.
Эльгэндэм шэнгэhэн эхым хэлэн
Эхилэн холбоно ха сэдьхэлэйм
утаhа.
Олон нүхэдтэеэ ухаа
буляалдаад,
Ород хэлээр ойлгуулхаа
оролдоноб,
Оронойм хэлэн—хоёрдохи
баялигни,
Олонтой игэжэ жолоо
залгадагшы,
Эхын хэлэн энэрхы уян.
Ород хэлэн оншотой баян!

Борис СЫРЕНОВ

САНАГЫН АЯЛГАНУУД

Санага Түнхэн хоёрые
Сагаан Толгой холбоно.
Улад зонхон хоёрыень
Үльгэр домогууд холбоно.
Хүреэ Үбэртөө гаранам даа,
Хойшоо, хойшоо харанам даа,
Саян уулым орой
Сайран, сайран байнал даа.
Хонгор Уулаяа уруудхаяа
Хонон, хонон уйданаб даа.
Түнхэн, Түнхэн нютагайнгаа
Хүнхинөө hанан дууланаб даа.

Хонгёо, хонгёо дуунуудай
Хонолго эндэ байhым гү?
Солгёо, солгёо дуунуудай
Аялга эндэ байhым гү?
Ухай ухай гэхэдэтнай
Урай сагай мэндэ гү?
Угай, унай табихадатнай
Мүнхын галай ошон гү?
Утаата, Утаата нютагтнай
Улад зоной хоймор гү?
Заяата, заяата нүхэрнай
Зугаагай дээжэ дэлгэнэ гү?

ЗАЛУУ НАhАН.
С. КОЛОСОВОЙ фото.

...ЛАНОВ

ИНАГhАА ГЭЭГДЭЛГЭ

Повестьhоо бүлэг

...дайн дүүрэбэ.
...хоёр үдэрэй туршада
...алсаана хадын энгэр-
...эхэ найр наадан боло-
...урдань хойноньшье
...огүй hэн. Бүхы Хэ-
...ээрээ сугларба.
...дан, Доодо Худан,
...на, Дээдэ, Дунда Хэ-
...ултанhаань тойроод
...оной газарhаа хазаар
...тэргэтэн, машина-
...hээ ябагааршье зон
...а тээшэ субабад.
...ударгын ханхинаан,
...сагаалган, мүнгэн
наранда яларaан,
...сагаан, ногоон пу-
...эрлигүүдэй үнгэ бу-
...аг нютагаархинай
...hэн ооголоон — эдэ
...амтаржа, ямар нэгэн
...хир хөөрүү байдал
...

...абяагаар дүүрэжэ,
...ниhаа газар доhолжо
...арба мянган зон
...энэ. Нүгөө зариман
...ан гэхэ юм. Теэд
...хүн байхагүй. Ган-
...арhан адуу морид
...рада багтахаяа боли-
...оон, ууха уhан хүр-
...инь бүхэли хоног
...али шүдэртэй бай-
...обо.

...дайнда мордоходо,
...рожо нилээд олон
...hубсраа hэн. Бэ-
...ойноньшье, нимэ юу-

...дэн нүхэд басагад-
...аданда ошохо гэжэ
...түрүүн түхеэржэ

...лдаа унахыень нэгэ
...ригадир асаржа үгэ-
...энь хүл хүнгэн. Яhа-
...тай байба.

...эмээл, агтабша ху-
...й. Гэртэхиндэнь бү-
...йдаг юм hэн. Теэд
...доо, эсэгэнь бэшэн-
дэ жэшээ харуулжа, хамтада хуу тушаажархиhан юм. Мүнгэн эмээл, хазаар тиихэдэ баян хүнэй эдлэл гэжэ нэрэтэй байгаа.

Базарай эхэ Рыгземада туhалба. Тэрэ ханзынгаа оёорhоо үни хэбтэhэнhээ шингэй үнэр гуташаhан мүнгэн эмээл, хазаар, агтабша хударга бүримүhэн хүсэд зэhээтэй зангаарнь гаргаба.

— Минии хадамда гарахада, үбгэ эсэгымни үгэhэн бэлэг hэн. Базартаа гэжэ хадагалдаг байгааб. Теэд мүнөө ши нааданда ошыш даа,— гэбэ Базарай эхэ.

Рыгзема баярлаhандаа хэлэхэшье үгэеэ олобогүй. Мүн Базарай эхэ тэрээндэ басаган хүнэй дүүрэн зүүдхэл үмдэхүүлбэ.

Гурбан үнгын утаhаар хуняаhыень хуниhан, найман эршэ утаhаар сээжынь хүбоолhэн, алтан хургыгаар энгэр захыень хүбөөлhэн, сагаан мүнгэн тобшотой, хитад улаан утаhан түдүүлитэй торгон тэрлиг, мүнгэн дэнзэтэй тооробшо малгай Рыгземагай бэедэ ехэтэ таараба. Тэрээндэ зорюута оёгдоhон шэнги байба.

— Ой, шимнай, Рыгзема, айхабтар сэбэр басаган байналши! Ямаршье хүбүүнэй хүрьгэ орохоор! —гэжэ Базарай эхэ хэлэбэ.

Рыгзема гэнтэ инаг Базараа hанажа, шад улаан болошобо.

Тэрлиг дээгүүрээ тэрэнэй зүүhэн зүүдхэлынь гэхэдэ: үбсүүндэнь үрилэй гуу, доронь ехэ гуу, тэрэнэйнь доро дунда гуу, тиигээд арбанай алта хажалhан хоёр hиихэ. hиихынь доро ниидхэдэ үлгөөтэй шүрэ хээ. Зүүн hиихын үзүүртэнь мүнгэн арсалан, тэрэнэй дүрбэн хүлдэнь шэмхүүргэ, шүдэнэй шэгшэлүүр, хюмhанай шэгшэлүүр, шэхэнэй хулхабша hанжана. Баруун hиихын үзүүртэ, хээтэй шүрын доодо тээ, бүдүүн мүнгэн гархада хоёр мүнгэн түлхюур hанжана.

Эдэ бүгэдын түгэсхэлдэ Базарай эжы Рыгземада хоёр гартань мүнгэн бугааг, хургандань алтан бэhэлиг зүүлгэбэ.

Рыгзема гэрэлдэ ошоод, өөрыгөө танибагүй.

Энэмнай юун гээшэб? Битнай игээд толгойгоо даажа ябажашье шадахагүйлби. Заримыень абахадамнай яаха юм? Ханхинаад, ялараад эшхэбтэршье байна,— гэбэ Рыгзема.

Огто болохогүй. Бидэ урдань игээд лэ ябадаг hэмди. Теэдшье басагадай зүүдхэл бүгэдэ байхадаа hайн юм. Дүүрэн жаргал юрөөhэн түүхэтэй. Ши зүүгээд яба. Эндэ минии хэбтэhэнэйнь үлүү. Мүнөө зүүгээгүй аад, хэзээ зүүхэ hэмши. Би шамайгаа өөрынгөө басаган шэнгеэр hанадаг болооб. Гансал hайниие шамда хүсэнэб,—гэжэ Базарай эхэ хэлэбэ.

Теэд Рыгзема бэшэ басагадууд сооhоо балай илгарбагүй. Тэдэнь бултадаа шахуу нимэ зүүдхэлтэйнүүд байба.

Рыгземада энээнhээ урда хойноньшье нигэжэ буряад хубсаhа үмдэхэ, хазаар мори унаха тиимэ нэгэ хэлэгдээгүй ёhо гурим бии болоо hэн. Энэ болбол хүн зоной дайнhаа хашаржа, амгалан байдал, нютаг ороноо hанаhанай үшөө нэгэ тэмдэг байжа болоо.

hайндэрэй болохо үдэр бүри эртэнhээ хото нуганаудаар, гүүртэ, отаранuудаар шууятай хүлгөөтэй, үхибүүд эртэ бодонхой, морид эмээллээтэй, hүүл hамбай боогдонхой байба.

Морид байра дээрээ байжа ядан, сэргэнүүдээ тойрожо, газар малтанад, хазаараа химэлнэд. Хүнэй хүлгөөн эдэндэ үгтэжэ, ямар нэгэн үни заяанай болоогүй юумэн болохонь гэжэ тэдэнэр ойлгоод байба. Агтабша хүмэлдэргэ бэеынь барижа, бүри hэргэг болгожо, бэенүүдhээнь уурал, хүлhэн бааяжа энэ үдэрэй хэлэшэгүй халуун хүндэ байхые мэдүүлнэ.

Мүнөө энэ нааданда хазаар морёор ошоhон зоной ехэнхинь залуушуул, дайнай үедэ өөдөө ургаhан шэнэ үетэн байба. Бэшэниинь булта үбгэд, хүгшэд, үхибүүд тэргэнүүдтэ hуубад.

Хазаар моритон агтабша хударгаараа ханхинуулан, хубсаhа хунараараа яларуулан, хэдэн тээhээ галуу нугаhадтал зэлэ татан, ехэ харгы дээрэ сугларaад, аймагай центр тээшэ гүйлгэлдэбэд.

Рыгземагай басагадтаяа хамта аймагай центр хүрэжэ ерэхэдэ, найр түлэг дундаа ябажа байба.

Үргэн ехэ дүхэриг соо бүхэ барилдаан, тээ саанахананъ hур харбаан болоно.

Эгээ хүндэтэй газарта, дүхэригэй дээдэ хажууда, дайнhаа бусаhан олон тоото, нюдэ hаргама орден, медальнуудаа яларуулhан эрэ зон hууна.

Тон халуун үдэр байжа, барилдажа илаhан лэ хүнэй үбсүүндэ томо кружкаар уhа хаяна.

Мүн эндэ барилдаhаншье зон ехэнхинь фронтhоо табигдажа ерэhэн залуу хүбүүд байба.

Эгээ hүүлдэ үгсэ хоёр хүн үлэшэбэ. Тэдэ хоёр бэе бэсэ намналсажа, дүхэриг соогуур ехэ удаан эрьюусэлдэбэд.

Илангаяа нэгэниинь ехэ мэхэтэй байба. Үргэн сээжэтэй, наранда шатаhан хара бэетэй, тон түргэн хүн. Нүгөөдынгөө духаhаа барьяад, хойшонь түлхеэд абана. Дүхэриг соогуур ээрэмшээн гүйжэ, гараа-раа газар hабардаад, тэрэнэйнгээ нюурынь эльбэбэ. Нүгөөдэнь сухалдаад, хам орохоёо hанана. Теэд тэрэнь хам орохоёо айхаар, тон томо, бар хүсэтэй, тарган хүн. «Мориной ябууд дунда hүүлhээнь барьяад буулгажархидаг юм. Колесно тракторай урда мөөрhөө үргөөд байдаг юм» гэжэ байжа зон хоорондоо хэлсэнэ.

Үргэн сээжэтэ энэ томо хүнhөө түбэгшөөhэн шэнги дүхэриг соогуур гүйжэл байба. Гэнтэ тэрэ томо хүниинь нүгөөдэеэ гарhаань hарбагад гэжэ саб бажуужа, бэедээ татажа асараад, жаа үхибүүн мэтээр толгой дээрээ агаарта хоёр гараараа үргэбэ.

— Харагты! Харагты! Тэhэ газар үмхүүлхэнь! — гэhэн хашхараан гараба.

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха).

Үнэн болоhон ушарнууд

ГҮРӨӨhЭНЭЙ ШЭНЭЭН БОРГООhОН

Нэгэтэ би хужарта hуухаяа Тураасгайн эхин ошобоб. Наранай тонгойжо, хадын саагуур орожо байхада тэндээ хүрэжэ ерэбэб. Минии буугаа нугадаа тодхожо түбхинэтэр боро хараан газар дайдаяа хушажа, тойроод байhан бүхы юумэн бүрэг-бараг гэжэ харагдадаг болобо.

Зай, иигээд хаанаhаамни орожо ерэгшэ ааб гэжэ шагнаархан hуунаб. Эхинэй шэбэр уруу юумэн шоб... шаб... гэнэ гү гэhэмни, дүтэлhэн юумэн үзэгдэбэгүй. Батаганааншье гэжэ уйгаргүй болошобо. Харин би хужарта hуужа байhан хүн хадаал шүдөө зуугаад тэсэнэб. Гэнтэ харан гэhээм хужар дээрэмни нэгэ борбогор юумэн бии болошоод байба. Зай даа, одоолшье даа гэжэ hанахадаа зүрхэмни хөөрэжэ, амяа арайхан даранаб. Лаб хүдэлхэеэ болибо бээз гэhэн бэеэрээл шагаажа шагаажа ерээд лэ шабхаяа адхажархибаб. Юун болоо гэжэ hананат. Өөрынгөө хоёр нюдөөр хараад этигэжэ ядабаб. Үнөөхи буудаhан гүрөөhэмни тэрэ газартаа байжал байба. Гайхаhандаа хоёрдохёо буудажархибаб. Энээнэйнгээ hүүлдэ өөрынгөө хоёрто этигэжэ ядабаб—гүрөөhэмни хүдэлнэгүй. Гэнтэ нюрга руумни хүйтэ даажа, муу юумэн hанаандамни ороод абаба. Хада уулын эзэн—сабдаг намайе гасаалжа байна гү гэжэ hанахымни тэдысэ, нюдэмни шэм гэшэбэ. Нюхан гэhээмни нэгэ боргооhон тэс гэжэ тэhэрээд, буудуулhан гүрөөhэнhөө өөрэгүйгөөр шуhа хаяба.

«Ай нохой, гүрөөhэнэй шэнээн болотороо шуhыемни хүхөө ха юм», —гэжэ хара буугаад лэ гэртээ ябаа hэм.

ГЭНТЭЛ hАНАЖАРХЁО

Нэгэ нүхэрни табан жэлдэ Москвада hураад, гэртээ түрүүшынхеэ бусажа ерэбэ. Бузаршни ерэн гэхэдээ буряад хэлээ мартажархиhан байба ха юм. Бидэнтэй хөөрэлдэхэдөө саг үргэлжэ ородоор лэ харюусаад байба.

Яагаа түргэн түрэл хэлээ мартажархёо гээшэб гэжэ үетэн нүхэдынь гайхалсабабди.

Тииhээр байтар залуушуул булта үбhэндэ гараа hэмди. Нүхэрэймнай зан эдэ баярта үдэрнүүдтэ хубилдаггүй байба.

Нэгэтэл...

Юун болоо гэжэ hананат?

Үдын эдеэндэ оролгон болоходо балгаан тээшээ ошожо ябанабди. Нүхэрнай отогой үбэрөөр гаража ябатараа (хэншье тиигэжэ буруу түшүүлhэн байгаа юм, бү мэдэ) гэнтэ тэрэ тармуурай шүдэн дээрэ ойлгомторгүй гэшхэжэрхибэ. Тармуурай эшэ нүхэрэймнай магнайда, бидэнэй харahaap байтар, буужал мэдэбэ. Тэрэмнай гэнтэ зуд ехээр сухалаа хүрэhэндөө: «Хэн энэ тармуур хүнэй мүр дээрэ түшүүлээ гээшэб!»—гэжэ hүхирөө hэн.

Бидэшье энеэлдэшоо бэлэйбди. Иигэжэ нүхэрнай түрэл хэлээ гэнтэл hанажархёо hэн.

Ц-Д. ЧИМИТЦЫРЕНОВ.

„hАЙН ХҮН hАРА, НАРАН ШЭНГИ

Кабанскын аймагай Хандала нютагай үбгэжөөл Алексей Хулбаевич Николаевhаа Ц. Будаевай hаяхан бэшэжэ абаhан оньhон үгэнүүдые литературнаар найруулан доро толилнобди.

Тамхи татадаг хүн
Табан жэл наhаяа хороохо,
Архи уудаг хүн
Арбан жэл наhаяа хороохо.

* * *

hайн хүнэй хэлэhэн
hарын хүнэhэн,
Муу хүнэй хэлэhэ
Үдэрэй тодхор.

* * *

hайн хүн
hара, наран шэнги.
Муу хүн
Модо, шулуун шэнги

* * *

Гэр гээд,
Гэнэн үгэ бү хэлэ.
Айл гээд,
Олон үгэ бү хэлэ.

* * *

Тэнэгээр үгэ хэлэнхаар,
Тэбшээр дүүрэн мяха эди.

* * *

Үүлэнэй забhарай наран хурса
Үдэрэй талын ноён шанга.

* * *

Эдеэн эзэнээ танихагүй.
Эрье hүүлээ танихагүй

* * *

Аргата хүн
Арбан тэргэ хэхэ.
Аргагүй хүн
Нэгэ тэргэ хэхэ.

* * *

Эрэ хүн зориhондоо,
Эхэнэр хүн эсхэhэндэ

* * *

Тулаhан гутал
— үдэрэй тодхор,
Тулюур hамган
наhанай тодхор.

БУРЯАД ХЭЛЭ ЗААЛГЫН ШУХАЛА АСУУДАЛНУУД

Буряад арад бүгэдэ совет арадуудай бүлэ соо амгалан тайбан коммунизмын һуури табилсажа, зол жаргалтай, ажахы, соёл болбосоролоо, түрэлхи хэлэ, уран зохёолоо хүгжүүлэн бадаруулжа байна.

Үндэһэтэнүүдэй болон гүрэнүүдэй хоорондохи илгаа үни удаан саг соо, бүхы дэлхэй дээрэ пролетариадай диктатурын мандаһан хойноошье байха юм гэһэн Ленин багшын заабарииин ёһоор Коммунис парти өөрынгөө шэнэ программа соо манай оронной үндэһэн хэлэнүүдые саашадань улам хүгжөөхэ зорилго табиһан байна: «СССР-эй арадуудай үндэһэн хэлые саашадааашье улам хүгжөөхэ, СССР-эй эрхэтэн бүхэнэй ямаршье хэлэн дээрэ хөөрэлдэхэ, хүүгэдээ хүмүүжүүлхэ, һургаха дүүрэн сүлөө хангаха. Ямар нэгэн хэлэндэ үлүү ехэ эрхэ үзүүлхэ, харин нүгөө хэлэнүүдыень хизаарлаха гү, али ямар нэгэн хэлэ хэрэглэхэ гэжэ хашаха ябадал огто гаргахагүй. Арадуудай аха дүүгэй хани барисаанай, бэе бэедээ найдалгын оршон байдалда үндэһэн хэлэнүүд адли тэгшээр, бэе бэеэ баяжуулан хүгжэнэ» (Советскэ Союзай Коммунис партиин Программа, Улаан-Үдэ, 1961 он, 130 нюур.) Ушар иимэһээ коммунизм байгуулха үедэ манай ороной үндэһэн хэлэнүүд, тэрэ тоодо манай буряад хэлэншье өөрынгөө арга боломжын, бодото эрилтын зэргээр саашадаа улам хүгжэхэ байна.

Манай буряад арад, абаад үзэхэдэ, Сибириин үндэһэ яһатанай эгээл ехэнь, олониинь болоно. Буряад арадай яряанай болон бэшэгэй хэлэн ехэ хүгжэнги, баян, элдэб түрэлэй уран зохёолнуудаар олон байха юм. Жэлһээ жэлдэ манай зохёолшод томо томо туужануудые, үгүүлэлнүүдые, зурагланиудые, шүлэгүүдые, дуунуудые олоор зохёожо, үндэһэн литератураяа, үндэһэн соёлоо баяжуулан хүгжөөжэ, түрэлхи хэлэеэ улам хурса, улам баян, улам нугархай болгожо байна. Ехэ ехэ яһатануудай хэлэнүүд шэнги айхабтар баян, зүйл бүриин зохёолнуудтай, бүхы дээдэ һургуулинуудта гүйсэд хэрэглэгдэхэ байгаагүйшье һаа, буряад хэлэн ниилээд үргэнөөр хэрэглэгдэжэ байһан, урдуур хүгжэжэ ябаһан хэлэн гэжэ тоологдодог юм.

Хэлэнэй хүсэн, тэрэнэй хүгжэлтэ ниитэ зоной хэрэглэлгэһээ дулдыдана. Буряад зоной ехэнхинь хүдөө газарта ажаһуудаг, хоорондоо түрэлхи хэлэн дээрэ хэлсэдэг байна. Энэ талаараа буряад хэлэнэй үндэһэн арад зонойнгоо бодото хэрэглэлгэ дээрэ һууритай, бэхи бата гэжэ ойлгохо шухала. Һүүлэй үедэ Улаан-Үдэ хотодо буряад зон олошоржо, буряад хэлэ хэрэглэхэ ябадал улам үргэдэжэ байна.

Дээрэ хэлэгдэһэнэй ёһоор, буряад хэлэн саашадаа улам үргэнөөр хүгжэхэ бүхы арга боломжотой, тэрэниие хүгжөөхэ талаар арад олоной дунда дэлгэрһэнээрээшье, ударидан ябуулха, дамжан хүгжөөхэ зохёолшод, дуушад, артистнар, радио болон телевидениин хүдэлмэрилэгшэд, олон зуун багшанар, эрдэмтэд, нэгээр хэлэхэдэ, мэргэжэлтэдээршье ядаха юумэ үгы байна гэжэ тэмдэглэхэ шухала.

Манай республикын, мүн округуудай һургуулинуудта түрүү дүй дүршэлтэй түрэлхи хэлэнэй багшанар олон. Һайн хүдэлдэг багшанарай ажал юун дээрэһээ харагданаб гэжэ асуудал табихада, хэн һайнаар заанаб, түрэлхи хэлэндээ, түрэл оронлоо дуратайгаар хүмүүжүүлнэб, тэрэнэй һурагшад соонһоо уран зохёолшод, багшанар, артистнар, элдэб соёл гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэд урган гараһан байха юм. Яруунын аймагай Ульдэргын дунда һургуулида түрэлхи хэлэ ба литература заадаг РСФСР-эй габьяата багша Ц. Н. Номтоев, Буряадай АССР-эй габьяата багша Д. Д. Дондокова гэгшэдэй ажал абаад үзэхэдэ, элэнэр түрэл хэлэн, түрэһэн дайда гэһэн асуудалаар хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулдаг байна. Буряад хэлэ бэшэгтээ һайнаар һургахын хажуугаар, түрэлхи хэлэ, түрэһэн нютагтаа дуратайгаар һурган хүмүүжүүлхэ гэжэ айхабтар ехэ хэшээл оролдолго гаргадаг байна. Хайшан гэжэ, ямар аргаар энэ ажалаа ябуулдагаа Ц. Н. Номтоев, Д. Д. Дондокова гэгшэд дэлгэрэнгыгээр бэшэжэ, түрэлхи хэлэ ба литературын багшанарай үмэнэ удахагүй үзүүлхэ аабза гэжэ найданабди. Ушар юуб гэхэдэ, Ц. Н. Номтоевой оролдолгын ашаар, түрэлхи хэлэ, түрэл литературадаа дуратайгаар, тэрээнээ хүндэлжэ һургаһан дээрэһээнь шабинарайнь дундаһаа хэдэн мэдээжэ уран зохёолшод урган гараа.

Гансал Ульдэргын дунда һургуулиин багшанар түрэлхи хэлэ ба литература заалгаар һайн амжалта туйлажа байна бэшэ. Тэрэшэлэн Захааминай аймагай Санагын дунда һургуулида түрэлхи хэлэ заадаг Буряадай АССР-эй габьяата багшанар Б. Ш. Шойдоков, Д. Д. Дамчеева гэгшэдэй ударидалга доро мүн лэ иимэ ажал ябуулагдажа байна. Хэрэнэй дунда һургуулида түрэлхи хэлэ ба литература заадаг РСФСР-эй габьяата багша Н. А. Тулусоевагай, Хэжэнгын дунда һургуулиин түрэлхи хэлэнэй багша, буряад хэлэ ба литератураар түрүүшын РСФСР-эй габьяата багша Надмит Намсараевич Намсараевай гараар гараһан томо томо зохёолшодые дурдалтагүй зон мэдэхэ болонхой. Агын болон Усть-Ордын округуудай багшанарһаа һүдэнтын дунда һургуулиин багша Б. Н. Намсараевые, Буряад-Енгүүдэй дунда һургуулиин багша И. М. Антроповые нэрлэнгүй байхын аргагүй. Юрэ тоолохо болоо һаа барагдахаар бэшэ. Буряад хэлэ ба литературымнай багшанарай хэжэ байһан ажал ехэ, тэрэнэйнь ашa үрые мүнөөшье эдлэжэ, саашадаа улам ехээр эдлэхэмнай алгадгүй байна.

Гэхэтэй хамта, түрэлхи хэлэ ба литература заалгада олон дутуу дунданууд, ехэ хохидол бии байна. Эдэ дутагдалнууд гансашье зарим хэшээлээ хайша хэрэгээр хээд, эзэн хойрогоор хандаад, гэртээ хэбтэжэ сагаа барадаг багшанарһаа болоно бэшэ, мүн баһа һургуулиие ударидажа байгшадһаа, аймагай гэгээрэлэй таһагай хүдэлмэрилэгшэдһөө ехэ дулдыдадаг байна. Эндэ нэн түрүүн түрэлхи хэлэ ба литература заалга хүнһөө, энэ хэрэгтэ хабаатай зонһоо дулдыдана гэжэ түрүү багшанарай ажал хэрэг харуулна. Энэниие онсолон тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Ушар юуб гэхэдэ, заримашуул энэ тэрэ юумэ дутуу, энэ тэрэ иинэ тиинэ гэжэ бэеэһээ саашань зэмээ холодуулхые хүсэдэг байна.

Буряад һургуулинуудай байдал, түрэлхи хэлэ ба литература заалгые, мүн ородшье хэлэ ба литературые буряад һургуулинуудта заалгые һайжаруулха, зохихо шиидхэбэри гаргахын тула Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум, КПСС-эй обком олон аймагуудта шалгалта ябуулһан байна. Би Баргажанай аймагаар ябажа, түрэлхи хэлэ ба литература заалга үзэжэ ерэһэн байнаб. Энэ аймагта түрэлхи хэлэ оролдожо заадаг багшанар олон бии байна. 35 жэл соо буряад хэлэ зааһан, «багшанарай багша» Ариада Радиаевна Харпухаевае нэн түрүүн нэрлэхэ шухала. Энэ багша зааха мэргэжэл ехэтэй байха зуураа, һурагшадай мэдэсэдэ тон шанга эрилтэ табидаг, һая хүдэлжэ байһан залуу багшанарта һургаал заабари ехэ үгэдэг байба.

Зүгөөр Баргажанай аймагай һургуулинуудта буряад хэлэ ба литература заалга хангалтагүйгөөр табигданхай. Зарим һургуулинуудта (Барханай, Хурамхаанай) буряад классууд ород программада 1-хиһээ оруулагдажа, түрэлхи хэлэ ба литератураяа огтолон заахаяа болюулагдаһан, 9—10-дахи классуудта гараха ёһотой түрэлхи литератураяа заалгахаяа болюулһан ушарнууд бии. Түрэлхи хэлэнэй кабинедүүд гэжэ үгы шахуу, кружогууд мууса эмхидхэгдэдэг байна.

Эдэ бүхы дутагдалнууд ганса багшанарай ажалһаа дулдыдана бэшэ, һургуулиин ударидагшадай, илангаяа аймагай гэгээрэлэй таһагые даагша нүхэр Филипповэй хэлэ ба литература зааха хэрэгтэ хайша хэрэгээр хандадаг дээрэһээ гол түлэб болоно гэжэ ажаглабаб.

Баргажанай аймагай һургуулинуудаар ябажа, ажабайдал, һуралсалай, түрэлхи хэлэ заалгын асуудалнуудаар багшанараар яридан, олон дурадхалнуудые суглуулжа, тоосоондоо оруулаа һэм. «Буряад үнэн» газетын хуудаһануудта заримыень табибал таарамжатай шэнгеэр һанагдана.

1. Зарим түрэлхид ородоор мэдэхэгүй үхибүүгээ ород нэгэдэхи класста оруулха гэжэ оролдоно. Игэжэ оруулагдаһан үхибүүд түрэлхи хэлэеэ үзэхэ аргагүй болохоһоо гадна, ород хэлэ мэдэхэгүй дээрэһээ һуралсалдаа ядалсаха, удаан саг соо үзэхэ материалаа ойлгохотой ойлгохогүй ябаха, эсэсэй эсэстэ 7—8 классуудта ороходоо арай гэжэ һайнаар ойлгохо, хэлэхэ болоходонь, урда классуудта үзэһэнөө һайса ойлгожо абаагүй дээрэһээ, һуралсалдаа хожомдохо ябадал ехэнхи ушарта дайралдана. Энэ ябадал һурагшадые классуудаар хубаарилха хэрэгтэ ехэ һаад түбэг ушаруулна.

Бүхы юумэндэ дадхаажа, мэдэхэ зүйл дээрэнь үндэһэлэн һургаха гээшэ багшын ажалай шухала эрилтэ юм. Түрэлхи хэлэн дээрэ түшэглэн, ород хэлэ зааха, бусад предмедүүдтэ һургаха шухала.

Энэ асуудалаар ямар дурадхал таарамжатай дээрэ һанагданаб гэбэл иимэ: зарим холимог зонтой аймагай түбүүдтэ, ехэ ехэ тосхонуудта ород хэлэ мэдэхэшье, мэдэхэшьегүй үхибүүд хамта ажаһуудаг. Иимэ ушарта буряад классуудые эмхидхэхэдээ, буряад үхибүүдые ород хэлэ 'хэр һайнаар мэдэдэгээрнь илгажа класс хээд, тэдэнэй мэдэсые хараада абажа, саашадаа һуралсалыень ябуулхада таарамжатай. Нигээд байгаа хада, ород хэлэндэ түргэн һурахые оролдогшо түрэлхидэйшье һанаан амарха, муу мэдэгшэдэйшье зобохо тулихань, һуралсалдаа хохидохонь зогсохо ёһотой.

2. Буряад һургуулинуудта 6-хи класс хүрэтэр буряад хэлэн дээрэ зааха, 6-хи классһаа ород хэлэн дээрэ предмедүүдые заажа орохо класс болгохо гэһэн Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй 1967 оной мартын 31-нэй тогтоол хангалтагүйгөөр бэелүүлэгдэжэ байна. Хүдөөдэ нилээд олон багшанар 5—6-классуудта ородоор заадаг заншалтай, тиихэдэнь һурагшадынь ойлгохотой ойлгохогүй байха, ядахадаа тиимэ багшанар хэшээлэйнгээ ехэнхи хубиие ородһоо оршуулгаар хизаарладаг. Багшанар 5-хи болон 6-хи классай түрүүшын хахад хүрэтэр буряадаар зааха, 5-дахиин хоёрдохи хахадһаа ородто ороходо таарамжатай гэжэ нэгэн дуугаар һайшаабашье, яахадаашьеб энэ хэрэгээ бэелүүлнэгүй. 6-хиин тэн хүрэтэр буряадаар, тэнгһээ саашань ородоор зааха гэһэн тодо шиидхэбэри гаргажа, энэ хэрэгые шууд бэелүүлхэ шухала. Тиигээгүйдөө үхибүүдэй зобоһоор, шанаргүй хэшээлээ хэһээр лэ байхамнай.

3. Һаяын жэлнүүдтэ һургуулимнай 3 жэлэй болохо, үзэхэ зүйлынь гайтай болохонь. Тиимэһээ һургуулида ороходоо, хүүгэд тоо тооложо, үзэг танижа, бэшэжэ шадаха байха ёһотой гэһэн эрилтэ табигдана. Манай буряад нютагуудта энэ эрилтые абаһаар хангахань бэрхэтэй. Гэбэшье дээрэхи эрилтые хэдыдэшье бэелүүлхэ ушартайбди. Ямар дурадхалнууд гаранаб гэхэдэ: а) буряад малшадай таруу һуудаг дээрэһээнь, һургуулиин наһанда дүтэлһэн үхибүүдые суглуулжа, бэлэдхэлэй класс нээгээ һаа бодолтой; б) үгы һаа түргэн саг соо тусхай үзэглэл болон бусад номуудые хэблэжэ, хүдөөдэ һууһан гэртэхиндэнь тараагаад, зохихо ойлгомжын хүдэлмэри багшанарай хүсөөр ябуулжа, тоо, үзэг гэхэ мэтые даб дээрэ гэртэхиинэрнь заалгабал ехэ зохисотой; в) саадуун... буряад групиануудые, мү... түөрөө хожомдонги үхиб... ные бии болгожо заабал...

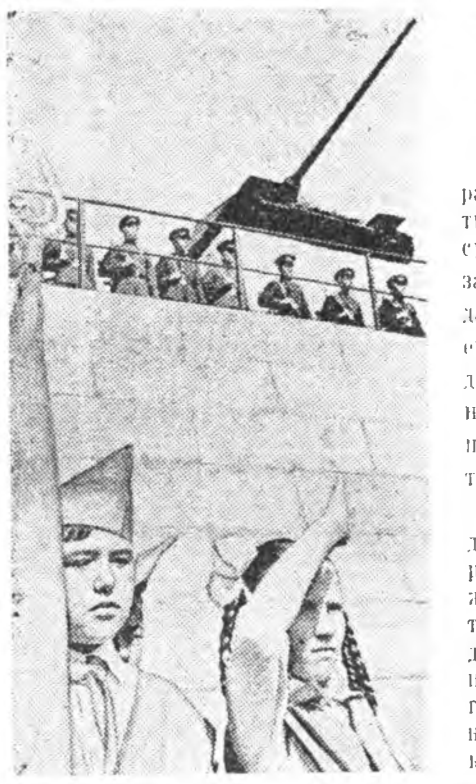
Энэ буряад һургуул... далда гараһан шухала асу... зарим тэдыдэ тогтобо...

Буряад хэлэ ба литера... раһан шэнэ программ... хаража, өөһэдынгөө һана... хэлэхэдээ, юрэнхы зүйл... гаар, тодорхой ажаглал... хые шухашалан багшан... хагдана. Жэшээнь, ямар ... ческа материалые, хэды ... һалтай, нэмэлтэйб, ямар ... дые үлөөлтэй, ямарые... ямар литературна зохёол... гэйб, ямарыень хаһалт... нэмэлтэйб гэжэ тодорхо... бэл, программа заһагша... туһаламжа болохо, про... ёһотоор һайжарха бэлэй...

Энэ зүбшэлгөөр да... буряад хэлэ бэшэгэй кафе... тэды түсэбүүд тухай б... үмэнэ яриха болобол: а) ... министерство, Багшанарай ... дээшэлүүлхэ институт бол... кафедра хамтаржа, буряа... багшанарай аймаг хооро... нарнуудые хэхээр хараал... шын иимэ семинар Ульд... да һургуулида амжалта... дэбэ. б) Буряад хэлэ ба л... заахада, темэ бүреэр ба... жэшээтэ хэшээлнүүдэй с... айхабтар хэрэгтэй болоно ... шанар хэлсэдэг. Иимэ—хэш... согсолборние багшанар ор... гаржа хэе гэһэн һанам... набди. Энэ жэлэй июлиин ... буряад хэлэ бэшэгэй таһ... гэгшэдэй заншалта уулза... ходо, энээнэй темэнүү... абаха, зүбшэн хэлсэхэер ... на.

Д. ДОР...

Д. Банзаровай ...
Буряадай багшанарай ...
буряад хэлэ бэшэгэй ка...

МҮНХЭ ДУРАСХААЛАЙ МИТИНГ

Эдэ үдэрнүүдтэ Улаан-Үдэ городой районуудта, предприятинуудта Илалтын үдэртэ зорюулагдаһан митинг, суглаанууд болоо. Советскэ районой залуушуул, һурагшад, граждан дайнда ба Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнда хабаадагшадай дурасхаалда «Победа» проспектдэхи Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда унаһан сэрэгшэдтэ табигдаһан танкын дэргэдэ митинг үнгэргэгдөө.

Духовой оркестрэй хүгжэмэй аялга доро алхалһан колонно Ленинэй нэрэмжэтэ гудамжаһаа Кировэй нэрэмжэтэ гудамжада орожо, дурасхаалай танк тээшэ зорибо. Колонныи толгойдо һүртэ улаан тугууд намилзан урагшаа дабшана. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда хабаадагшадай ашa үрэнэр, һурагшад, пионернүүд болон комсомолшууд алхамаа нэгэдэн һубарина. Орден, медальнуудые яларуулһан бүлэг хүнүүд тэдэнтэй алхална. Тэдэнэр немец-фашис булимтарагшадтай байлдаһан тулалдаанда баатарлигаар дайлалдаһан Буряадаймнай алдар солото хүнүүд.

КПСС-эй Советскэ райкомой секретарь нүхэр Ф. Н. Ченкиров митинг нээхэ зуураа, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайниие совет сэрэгшэдэйнгээ илалта түгэсөөр дүүргэһэн тухай тобшоор тогтоо.

Районой сэрэгэй комиссар нүхэр Савченкода үгэ үгтэнэ. Тэрэ түрэл Коммунис партиингаа хүтэлбэри доро фронт дээрэ, тылдэ совет арадайнгаа туйлаһан туйлалта тухай, тэрэ тоодо буряад арадайнгаа эрхим хүбүүдэй дайнда эрэлхэг зоригтойгоор байлдаһан тухай хэлээ. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда хабаадалсагша, судна бүтээлгын заводой хүдэлмэрилэгшэ Назаров, ВЛКСМ-эй Советскэ райкомой секретарь Белоусов, сэрэгэй албанда мордогшодой үмэнэһөө Яруш, городой 26-дахи һургуулиин 5-дахи классай һурагша Славик Трунов гэгшэд үгэ хэлэбэд.

Памятнигта баглаа сэсэг табиха үедэ Улаан тугууд уруугаа нэнгүүлэгдэжэ, шэмээгүй байлган болоно, окрестрэй хүдөөлүүлгын маршын хүгжэм зэдэлнэ. Удаань автомат буунуудаар салют угэлгэ болоо.

Иимэ митингнүүд ЛВРЗ-гэй амаралтын ба культурын паркдахи Советскэ Союзай Герой Орешковэй памятнигай дэргэдэ, Октябрьска райондо болоо.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: памятнигай дэргэдэ болоһон митинг.

Э. ЛАПИНАЙ фото.

ХИЛЫН ГААНАҺАА

Парижда митинг болобо

ПАРИЖ, майн 10. (ТАСС). Франциин Коммунис партиин үсэгэлдэр митинг эмхидхэхэдэнь зал соохи бүхы һуури эзэлэгдэһэн байгаа.

ДРВ-гэй ба США-гай түлөөлэгшэдэй хоорондо Парижда болохоёо байһан уулзалга тухай ФКП-гэй Генеральна секретарь Вальдек Роше митингые нээхэдээ тогтожо хэлээ.

Болохоёо байгаа уулзалга эрхэ сүлөөгэй түлөө, эб найрамдалай түлөө тэмсэжэ байһан бүхы хүнүүдтэ ехэ этигэл найдабари түрүүлээ гээд тэрэ тэмдэглэһэн байна. Зүгөөр энэ этигэл найдабариин бодотоор бэелхын тулада эблэрэлгэ туйлагдаба гэжэ тоолоод миил һуужа болохогүй. Һара соо унжагайруулһанайнгаа һүүлээр США хэлсээ хэхые зүбшөөһэн байгаа гэжэ мартажа болохогүй гээшэ. Хүсэ баримталан хэлсээ хэхын тулада США сэрэгэйнгээ байдалые заһаруулха һэдэлгэ энэ үе соо гаргаһан аад, харин хүсэдөөр урагшануйдэһэн байна.

Бидэнэр хэлсээндэ этигэлтэйгээр хандаанабди гээд Роше онсолон тэмдэглээ. Бэрхэшээлнүүдэй тохёолдохо байгаашье һаань, өөһэдыень үбдэг дээрэнь һүгэдүүлхэ ямаршье хүсэн дэлхэй дээрэ үгы гэжэ вьетнамайхидай тодоруулһан баримта мүнөө арсашагүй болонхой.

Вьетнам арадые дэмжэхэ тэмсэлые, хүсэд илалта туйлатараа хэгдэхэ тэмсэлые үргэлжэлүүлхэ шухала гээд В. Роше тэмдэглээ.

Уулзалгада ерэһэн вьетнамай делегацида барюулагдаха бэшэгые митингдэ хабаадагшад баталан абаа. Вьетнамай арадтай француз коммунистнуудай талархажа байһаниинь бэшэг соо элирхэйлэн мэдүүлэгдэнхэй.

ЧЕХОСЛОВАКИИН НАЦИОНАЛЬНА ҺАЙНДЭР

ПРАГА. (ТАСС). Республикын национальна һайндэрые—фашис эзэмдэлгэһээ Чехословакиие Совет Армиин сүлөөлһөөр 23-дахи жэлэй ойе ЧССР-эй ажалшад баяр баясхалантайгаар тэмдэглээ.

Сүлөөрэлгын, хани барисаанай ба эб найрамдалай ехэ һайндэр ниислэлэй Юлиус Фучигэй нэрэмжэтэ Культурын ба амаралтын томо парк соо болоо.

Эндэ болоһон олон мянган зоной хабаадалгатай митинг дээрэ ЧССР-эй президент Л. Свобода, КПЧ-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь А. Дубчек, КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, Национальна суглаанай түрүүлэгшэ И. Смрковский, Национальна фронтын ЦК-гай түрүүлэгшэ Е. Крагерь болон Чехословакиин бусад хүтэлбэрилэгшэд байлсаа. Һайндэрлэлгэдэ ерэһэн советскэ сэрэгэй делегацида оролсогшод Советскэ Союзай маршал И. С. Конев, Украинын ССР-эй Культурын министр Р. В. Бабийчук, СССР-һээ Чехословакида байдаг элшэн сайд С. В. Червоненко, социалис эронуудай дипломатическа түлөөлэгшэд митинг дээрэ байлсаа.

ЧССР-эй президент Людвик Свобода митингдэ хабаадагшадта хандан, үгэ хэлэһэн байна.

Хүн зондо хандаһан уряа

ХАНОЙ, майн 10. (ТАСС). Буу зэбсэг гартаа баран бодожо, Сайгоной засаг түрые унагаахыень уряалан, хүн зондо Сайгон-Зядинь районой национальна сүлөөрэлгын фронтын комитет хандаһан байна. Комитедэй уряае Освобождение агентствын мэдээсэлдэ үндэһэлэн ВИА агентство дамжуулаа. Мүнөө үедэ тохёолдоод байһан оршон байдалда Сайгон-Зядинь районой бүхы хүн зоной буу зэбсэг гартаа барин бодожо, туһамаршадай засаг түрые унагаахань, өөрынгөө засаг түрые тогтоохонь шухала болоо гээд уряа соо онсолон тэмдэглэгдэнэ.

АЯНШАЛГА УЛАМ ҮРГЭДЭНЭ

БОСТОН, майн 10. ТАСС-ай корреспондент С. Лосев игэжэ дамжуулна:

Роксбериһээ — Бостондо негрнүүдэй ажаһуудаг тусхай газарһаа (гетто) городой үгытэйшүүлэй колонно Коммон парк соо болохо ехэ митингдэ хабаадалсахаяа гараа. Вашингтон орохо американ үгытэйшүүлэй Восточно колоннын аяншалгын эхилһэн тухай Бостоной университедтэ болоһон пресс-конференци дээрэ Ральф Абернети—«Урда зүгэй христианска хүтэлбэриин конференци» гэжэ организациин түрүүлэгшэ удаангүй соносхоо.

Восточно-Бостоной колоннодо Нью-Йоркын гарлемэй, Балтиморын, гэрэшэлэн Ньюарк-Ареный үгытэйшүүл ниилэхэ байна.

Мүнөө американ үгытэйшүүл Вашингтон руу табан маршрудаар: Мемфис, Маркс ба Джэксонһоо урда зүгэй батрагууд, Чикаго ба Бостонһоо—хойто зүгэй городуудай геттэнүүдэй үгытэйшүүл дабшажа ябана.

«США-да үлэсхэлэн боложо байна» гэһэн элидхэлые «Үгытэй байдалда эсэргүү гражданска аяншалга» гэһэн организаци һаяхан тунхаглаа. «Үгытэй ядуу округууд» гэжэ ороной 256 район элидхэл соо нэрлэгдэхэ ёһоороо нэрлэгдээ. Восточно колонно эдэ районуудай нилээд олон соогуурнь ябажа гараха юм.

Бэеэ даанхай байдалай соносхоглоһоор 200 жэлэй ойе США хэдэн жэл болоод угтахаяа байна гээд Коммон парк соо болоһон митинг дээрэ Ральф Абернети хэлээ. Хэдэн олон миллион негрнүүд, пуэртрикынхид, мексикан үг гарбалтай американецууд, индейцууд, сагаан шарайта үгытэйшүүл энэ үдэрые һайндэр болгон тэмдэглэжэ шадаха гү, али үгы гү би мэдэнэгүйб гээд тэрэ тэмдэглээ.

Бостон—американ революциин үлгы болоно. Зүгөөр энэ городто баяшуулай гоё һайхан гэрнүүдэй, паркнуудай олон байбашье, эндэхи негр зон расис урда зүгэй негрнүүдэй үгытэй ядуу байдалһаа илгаагүй эрхэ байдалда ажаһуудаг.

Майн 10-най үглөөгүүр Восточно колонно Бостонһоо гараха гээд Коммон парк соо болоһон митинг дээрэ Абернети мэдээсэһэн байна. США-дахи үгытэй ядуу байдал зайсуулха үргэн программа бэелүүлхэ эрилтэ США-гай конгрессдэ, мүн президентдэ хэхын тулада бидэнэр Вашингтон ерэхэ байнабди гээд тэрэ мэдүүлээ. Бидэнэр бага зэргын бадарлалга хэнэгүйбди, хүдэлмэреэр, талтай һайн гэр байраар, эрдэмдэ һураха, медицинскэ туһаламжа абаха тэгшэ арга боломжоор хангуулха эрилтэ хэбэбди. Энээнэй тулада ехэ мүнгэ зөөри хэрэгтэй болохо. Зүгөөр энэ мүнгэ зөөри вьетнамдахи дайн байлдаанай, Европодо американ сэрэгүүдые барижа байлгын угаа ехэ гаргашада ороходоо һураггүй бага байна.

Зүб зүйтэй эрилтэнүүдыень конгрессэй хангаха хүрэтэр олон нютагай үгытэйшүүл американ ниислэлдэ майхангуудые татаад үлэхэ байна.

Вашингтон руу үгытэйшүүлэй аяншалга Мартин Лютер Кингдэ эрхим дурасхаал боложо үгэхэ гээд Абернети хэлээ.

Вашингтон руу аяншалга хадаа хүсэ хэрэглэнгүйгөөр, амгалан ёһоор байдалаа һайжаруулхые оролдоһон үгытэйшүүлэй һүүлшын һэдэлгэ болоно гэжэ Абернети уридшалан һануулаа.

ООН-ой генеральна секретарьта эльгээгдэһэн бэшэг

НЬЮ-ЙОРК, майн 10. (ТАСС). Палистинын патриодуудай ябуулгада, Израилиин бариһан гомдолдо харюу болгон ООН-ой генеральна секретариин нэрэ дээрэ эльгээһэн бэшэг соогоо ОАР-һаа ООН-ой дэргэдэ байдаг саг үргэлжын түлөөлэлгын зургаан игэжэ заана. Палистинын арад харин эзэмдэлгэдэ эсэргүүсэхэ өөрынгөө бодото ба ёһотойл эрхээ бэелүүлнэ.

Араб газарые Израиль эзэмдэжэ байхадаа араб оронуудай зөөриие хуряан абана, арабуудай һанал сэтгэлэй үнэтэ заншалнуудые доромжолно. Израилиин иимэ политика өөрынгөө оронииие, өөрынгөө гэр бүлынхидые, өөрынгөө зөөри хогшолые хамгаалжа байһан арабуудай зүгһөө эсэргүүсэлтэ үзэхэ ёһоороо үлэнэ гээд бэшэг соо тэмдэглэгдэнхэй.

Израиль эзэмдэһэн газарнууд дээрэһээ нютаг араб зонуудыень намжан гаргаад, тэдээн дээрэ израиль хүн зониие асаржа һуулгана. Израилиин энэ политика ООН-ой уставые элитээр эбдэнэ, палистин арадай хуулита эсэргүүсэлтые хүсэдөөр зүбтүүлнэ. Тиимэһээ Дүтын Зүүн зүгтэ амгалан байдал тогтоохо зорилготой хүсэлэл оролдолгонуудые таһалдуулһанай түлөө харюусалгые имагтал Израиль дааха болоно гээд бэшэг соо заагдаһан байна.

АРБАН ЮҺЭДЭХИ ЗАНШАЛТ...

«Буряад үнэн» газетын шанда хүртэхын түлөө жэл бүри эмхидхэгдэдэг эстафетэ урждэр Улаан-Үдэдэ үнгэргэгдэбэ. Энэ заншалта урилдаанда ниислэл хотымнай зуу гаран командануудай мянга үлүүтэй спортсменүүд хабаадалсажа, түрүү һууриин түлөө тэмсэһэн юм.

Үдэрэй 12 сагта Соведүүдэй талмай дээрэ үгтэһэн стартһаа тус бүридөө 220-һоо 550 метр хүрэтэр зайтай 10 шатада эстафетэ дамжуулагдажа эхилээ. Эгээн түрүүлэн найман жэлэй һургуулинуудай басагад урилдажа, хамта дээрээ 2675 метр утатай зайе 8 минута 4.2 секунда соо дабажа гараһан 39-дэхи һургуулиин эдир басагадай команда эрхимлэһэндэ тоологдобо. Физкультурын багша Батар Намдакович Цыбеновэй хүтэлбэри доро һорилго гарадаг энэ һургуулиин басагад нёдондоньё энэ заншалта урилдаанда түрүү һуурида хүртөө һэн. Хоёрдохи һуурида 38-дахи һургуулиин басагад гараа. Тэдэнэр 49-дэхи һургуулиинхидһаа 8.31 секундаар гээгдэһэн байна. Найман жэлэй һургуулинуудай бүлэгтэ урилдаһан эдиршүүлэй дундаһаа дулиншүүлэй һургуулиин хүбүүд түрүүлжэ ерээ. Тэдэнэр 7 минута 11,3 секунда саг харуулһан байна. Тиихэдэ 9 секундаар гээгдэжэ ерэһэн 49-дэхи һургуулиин эдиршүүл гурбадахи һуурида хүртөө.

Дунда һургуулинуудай басагадай урилдаанда нёдондонойхидол 65-дахи һургуулиин түлөөлэгшэд түрүү һуурида гараа. Тэдэнэр 8 минута соо урилдаанай зайе гаталһан байна. Тиихэдэ 6 минута 59,8 секунда саг харуулһан 20-дохи һургуулиин хүбүүд эдиршүүл соонһоо эрхимлээ.

16 техникум, училищинуудай командануудай хоорондо болоһон урилдаанда түрүү һуурида гарагшадые дурдабал: профессиональ-но-техническэ училищинуудай басагадай дундаһаа 1-дэхи техническэ училищиинхид, мүн багшанарай училищиин түлөөлэгшэд тус тустаа эрхимлэһэн байна. Тиихэдэ медучилищиин болон хэлхээ холбооной электротехникумэй басагад хоёрдохи, гурбадахи һууринуудта хүртөө.

Хүбүүдэй урилдаанда 6 минута 33,1 секунда саг харуулһан индустриально-педагогическа техникумэй спортсменүүд нэгэдэхи, 6 минута 56,8 секунда сагтай хэлхээ холбооной электротехникумэй һурагшад хоёрдохи һууринуудые эзэлээ.

7 минута 50,6 секунда саг харуулһан Зүүн-Сибириин технологическа институдай басагад нёдондонойхидол дээдэ һургуулинуудай эхэнэрнүүдэй бүлэг соо түрүүлжэ ерэһэн байна. Хүдөө ажахын, багшанарай институдай түлөөлэгшэд тус тустаа хоёрдохи, гурбадахи һууринуудта хүртөө.

Үйлэдбэриин коллективүүдэй эхэнэр команданууд соонһоо «Индпошив» фабрикын түлөөлэгшэд эрхимлэжэ шадаа. Харин эрэшүүлэй дундаһаа мяханай комбинадай спортсменүүд 6 минута 58.1 секунда сагтайгаар түрүү һуури эзэлээ. Эндэ трамвайн болон геологическа управлениинуудэй эрэшүүлэй түлөөлэгшэд хоёрдохи, гурбадахи һууринуудта гараа һэн.

Дээдэ һургуулинуудай спортсменүүдэй урилдаан олон тоото харагшадые ңлангаяа һонирхуулаа. Тиин стартын үгтэһөөр 6 минута 15,5 секунда сагай ... байхада, фиништэ ерэһ... багшанарай институдай ... түрүү һуурида хүртэх... хүртэбэ. 6 минута 29,0 ... саг харуулһан Зүүн-... технологическа инсти... хоёрдохи, хүдөө ажахы... дай спортсменүүд гурба... ринуудта гараа.

«Буряад үнэн» газет... хүртэхын түлөө үнг... байгша оной урилдаанд... зээнэйхиһээ олон спо... хабаадалсажа, түрүү һуу... һэн 6 эхэнэрэй, 6 эрэш... мандада кубогууд бари... Хоёрдохи, гурбадахи һу... гараһан командануу мү... дакциин зүгһөө грамо... шагнагдаһан байна.

Мурысөөндэ эрхимлэһ... дануудта барюулагдаһан ... эдэ командануудтаа мүн... хэ юм.

Олон хүниие мурысөө... дуулһанайнь түлөө «Спар... гэмэйхидтэ тусхай кубо... лагдаа.

Б. ЖАНЧ...

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ...
най хоёрдохи шатада ...
Э. ЛАПИНАЙ ...

Редактор
Ц. Ц. ЦЫ...

Манай адрес, телефону...

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактора ... приёмная — 54-93, зам. редактора — 68-08, зам. реда... 62-62, ответ. секретаря — 50-52, зам. ответ. секретар... отделы: партийной жизни — 60-91, сельского хозяйст... 63-86, пропаганды и агитации — 56-23, промышле... строительства — 61-35, советского строительства и быт... культуры и школ — 60-21, писем и рабселькоров — 67... формации — 34-05, общественная приёмная — 56-62, ... бюро — 57-63, фотолаборатория — 33-61.

Гор. Улан-Удэ типография Управления по печати ... вете Министров БурАССР.

Н-02467. Зак. ...